



การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ตำบลแม่ปืม
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
Political participation of the elderly in Mae Puem Subdistrict,
Mueang District, Phayao Province.

พระครูประยุตศุกการ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
คณะวิทยาการจัดการ
สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก
ปีการศึกษา 2567

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ตำบลแม่ปืม
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
Political participation of the elderly in Mae Puem Subdistrict,
Mueang District, Phayao Province.

พระครูประยุตศุกการ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
คณะวิทยาการจัดการ
สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก
ปีการศึกษา 2567



ชื่อเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
ผู้วิจัย พระครูประยุต สุขการ
ชื่อปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบ

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม)

..... กรรมการ
(ดร.เบญจ พรพลธรรม)

..... กรรมการและเลขานุการ
(ดร.สุชาติ ใจภักดี)

คณะวิทยาการจัดการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก อนุมัติให้รายงานการ
ค้นคว้าอิสระฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดี
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระ พันธุ์งาม)

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระเล่มนี้สำเร็จลงได้ ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก ดร.สุชาติ ใจภักดี อาจารย์ที่ปรึกษา และ ดร.เบญจพร พลธรรม อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่อนุเคราะห์ให้คำปรึกษาแนะนำ และตรวจแก้ไข ข้อบกพร่อง ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมาตั้งแต่ต้นจนสำเร็จเรียบร้อยด้วยดี ผู้วิจัยขอเจริญพรขอบคุณ ไว้เป็นอย่างสูงและขอขอบคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลืออย่างดี

ขอเจริญพรขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระ พันธุ์งาม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา สามัคคีธรรม และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กันยธัญ สุชิน ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถามพร้อมคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ และสำเร็จได้ด้วยดี

ขอเจริญพรขอบคุณ ผู้สูงอายุ ในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา และตำบลใกล้เคียง ที่ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามเพื่อการศึกษาอิสระครั้งนี้

สุดท้ายนี้ คุณค่าคุณประโยชน์ใด ๆ อันพึงมีจากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยของน้อมถวายเป็น พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอญบูชาเป็นกตเวทิตาคุณ แต่บิดา มารดา ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิทยากร วารากฐานแก่ผู้วิจัย และท่านอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือ และข้อเสนอแนะในการทำการค้นคว้าอิสระครั้งนี้

พระครูประยุตศุภการ

ชื่อเรื่อง	: การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
ผู้วิจัย	: พระครูประยุตศุกการ
ชื่อปริญญา	: รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา	: ดร.เบญจ์ พรพลธรรม
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	: ดร.สุชาติ ใจภักดี
ปีที่สำเร็จการศึกษา	: 2567
สถาบัน	: สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1.) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา 2.) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล จำแนกตามการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชากรผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 345 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า T-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนเชิงหนึ่งทิศทาง (One-way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง โดยมี ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.89$, S.D. = 0.23) ขณะที่ ด้านการชุมนุมทางการเมือง อยู่ในระดับ น้อยที่สุด ($\bar{x} = 1.34$, S.D. = 0.35) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่ส่งผลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้าน อายุ และระดับการศึกษา ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ,การมีส่วนร่วมทางการเมือง, การเลือกตั้ง,ต.แม่ปืม อ.เมืองพะเยา จ.พะเยา

Title : Political participation of the elderly in Mae Puem Subdistrict, Mueang District, Phayao Province.
Author : Phrakhru Prayutsupakan
Degree : Master of Political Science
Advisor : Dr. Benj Phonpoltham
Co-advisor : Dr. Suchart Jaipukdee
Graduated year : 2024
Institute : Pacific Institute of Management Science

Abstract

The objectives of this research are: 1. To study the level of political participation of the elderly in Mae Puem Subdistrict. Mueang Phayao District, Phayao Province 2. To compare the political participation of the elderly in Mae Puem Subdistrict. Mueang Phayao District, Phayao Province Classified according to basic personal factors Classified according to political participation of the elderly The sample group used in the research was the elderly population in Mae Puem Subdistrict. Mueang Phayao District, Phayao Province, 345 people Use a questionnaire as a tool to collect data. Statistics used in data analysis include frequency, percentage, mean, and standard deviation, T-test, and one-way ANOVA.

The research results found that Level of political participation of the elderly in Mae Puem Subdistrict Mueang Phayao District, Phayao Province is overall at a moderate level, with voting in elections at the highest level ($\bar{x} = 4.89$, S.D. = 0.23) Meanwhile, the political gathering aspect was at the lowest level ($\bar{x} = 1.34$, S.D. = 0.35). The results of the hypothesis testing found that the personal factors of gender, occupation, and average monthly income It does not affect the political participation of the elderly in Mae Puem Subdistrict. Mueang Phayao District, Phayao Province As for personal factors such as age and education level Affecting the political participation of the elderly in Mae Puem Subdistrict. Mueang Phayao District, Phayao Province, with statistical significance at the 0.05 level.

Keywords : Elderly people, political participation, Election, Mae Puem Subdistrict, Mueang Phayao District, Phayao Province

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	จ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	6
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	22
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ	28
บริบททั่วไปของพื้นที่ตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	39
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	43
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	43
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	44
ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	45
การเก็บรวบรวมข้อมูล	46
การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล	46
บทที่ 4 ผลการศึกษา	48
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	62
สรุปผลการศึกษา	62
อภิปรายผล	64
ข้อเสนอแนะ	65

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	66
ภาคผนวก	71
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	72
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	77
ภาคผนวก ค ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ	
ประวัติผู้วิจัย	84

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ 2.1	แสดงประเภทและกิจกรรมย่อยของการมีส่วนร่วมทางการเมือง	11
ตารางที่ 2.2	แสดงสภาพปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน	15
ตารางที่ 2.3	รายชื่อหมู่บ้านในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา	37
ตารางที่ 2.4	ข้อมูลประชากรในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา	38
ตารางที่ 3.1	จำนวนผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา	44
ตารางที่ 4.1	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาสูงสุด และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน	49
ตารางที่ 4.2	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา	50
ตารางที่ 4.3	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง	51
ตารางที่ 4.4	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง	52
ตารางที่ 4.5	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านการชุมนุมทางการเมือง	53
ตารางที่ 4.6	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน	54
ตารางที่ 4.7	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้ง	55
ตารางที่ 4.8	แสดงผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำแนกตามเพศ	56
ตารางที่ 4.9	แสดงผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำแนกตามอายุ	56
ตารางที่ 4.10	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการ LSD ของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ	57

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ 4.11	แสดงผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำแนกตามอาชีพ	57
ตารางที่ 4.12	แสดงผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด	58
ตารางที่ 4.13	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการ LSD ของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด	58
ตารางที่ 4.14	แสดงผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน	59
ตารางที่ 4.15	แสดงข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในด้านการติดตามข่าวสารทางการเมืองด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ด้านการชุมนุมทางการเมือง ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชนด้านการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้ง	60

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
ภาพที่ 1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	4

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์การสหประชาชาติได้รายงานถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรโลก ช่วงปี ค.ศ.2022 มีจำนวนประชากร 7.9 พันล้านคน และจะเพิ่มเป็น 8.5 พันล้านคนในปี ค.ศ.2030 โดยส่วนมากจะอยู่ในแถบทวีปเอเชีย ประมาณ 4.2 พันล้านคน คิดเป็นกว่าร้อยละ 60 ของประชากรโลก ทวีปแอฟริกา ประมาณ 1 พันล้านคน ทวีปยุโรปมีประชากร 733 ล้านคน (United Nations 2022) และจากการคาดการณ์จำนวนประชากรในปี ค.ศ.2050 รวมทั้งประชากรโลกอายุ 80 ปีขึ้นไป จะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยในปี ค.ศ.2019 จากจำนวนประชากร 143 ล้านคน เป็น 426 ล้านคน ในปี ค.ศ.2050 (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย 2563) องค์การอนามัยโลก (WHO) เป็นองค์กรชำนาญพิเศษของสหประชาชาติ รับผิดชอบการประสานงานด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ เพื่อคุ้มครองและส่งเสริมสุขภาพอนามัยของประชาชนทั่วโลก ได้กำหนดวิสัยทัศน์ ปี ค.ศ.2017-2021 ไว้ว่า โลกที่ทุกคนเป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาวะที่ดี ซึ่งผู้สูงอายุที่มีสุขภาวะที่ดีนั้นจะต้องมีสุขภาวะด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีด้วย จึงจะเป็น Healthy Aging โดยประชากรทั่วโลกที่มีอยู่ 7 พันกว่าล้านคน ถ้าหากนับผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป จะมีผู้สูงอายุประมาณ 929 ล้านคน (ร้อยละ 12.5 ของประชากรทั้งหมด) ดังนั้นจึงมีการนิยามว่า ถ้าผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเกินร้อยละ 10 หรือผู้สูงอายุที่มีอายุเกิน 65 ปีขึ้นไปเกินร้อยละ 7 เรียกว่าสังคมสูงอายุหรือสังคมสูงวัย นั้นหมายความว่าโลกของเราเป็นสังคมสูงวัยแล้ว (Age Society) ปัจจุบันปี พ.ศ.2567 ประชากรสูงวัยของประเทศไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 13,064,929 คน คิดเป็นสัดส่วนของประชากรร้อยละ 20.08 จากประชากรทั้งหมด 65,061,190 คน โดยคิดเป็นเพศชายจำนวน 5,755,773 คน เพศหญิง 7,309,156 คน (กรมกิจการผู้สูงอายุ 2566)

สำหรับสังคมไทยนั้น ผู้สูงอายุนับว่าเป็นบุคคลสำคัญในฐานะเป็นญาติผู้ใหญ่เป็นผู้มีพระคุณ ผู้ทรงภูมิปัญญา อีกทั้งยังเป็นเสาหลักของครอบครัวเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในครอบครัว ซึ่งคนไทยยึดถือให้ความเคารพผู้สูงอายุมาตั้งแต่ในอดีตสืบเนื่องมาจนเป็นวัฒนธรรมไทย ที่ถ่ายทอดกันมาอย่างยาวนาน ผู้ที่มีอายุมากที่สุดจะทำหน้าที่เปรียบเสมือนประมุขของบ้าน ดูแลทุกข์สุขของคนในครอบครัวกำหนดภาระหน้าที่อบรมสั่งสอนให้รางวัลและลงโทษแก่สมาชิกในครอบครัว ผู้อาวุโสหรือผู้สูงอายุที่สุดจึงเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจในเรื่องสำคัญทุกเรื่อง สมาชิกในครอบครัวให้ความยำเกรงและเคารพเชื่อฟังผู้สูงอายุมักทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางความสัมพันธ์ของบุคคลต่างๆ ในครัวเรือนหรือแม้แต่กรณีพิพาทกันในครัวเรือนผู้สูงอายุจะได้รับการยอมรับให้มีสถานภาพและบทบาทในการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยและตัดสิน กรณีพิพาทต่างๆ เหล่านั้น นอกจากนี้ ผู้สูงอายยังทำหน้าที่เป็นเสมือนผู้ให้ความรู้และอบรมสั่งสอนสมาชิกครอบครัวในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ทางวิชาการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีที่สั่งสมให้แก่สมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดี รวมทั้งเป็นแหล่งรวมจิตใจของคนในครอบครัวอีกด้วย (สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล 2545)

ในปัจจุบันสังคมไทยยอมรับความสามารถของผู้สูงอายุมากขึ้น โดยมองว่าผู้สูงอายุคือภูมิทรัพย์ของสังคม มิใช่เป็นคนแก่ที่ไร้ค่า การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง จิตใจของผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีทัศนคติในการดำรงชีวิตที่ดีซึ่งแสดงออกถึงความมั่นคงทางจิตใจ สามารถปรับตัวเท่าทันการเปลี่ยนแปลงเป็นพลังในการพัฒนาสังคม ซึ่งมีความสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมไทยซึ่งได้เปรียบผู้สูงอายุว่า เปรียบดังร่มโพธิ์ร่มไทรเป็นที่พึ่งพิงทางใจ และเป็นที่เคารพนับถือของบุตรหลาน ปัจจุบันสังคมไทยยอมรับความสามารถของผู้สูงอายุมากขึ้น มองว่าผู้สูงอายุคือภูมิทรัพย์ของสังคม เพราะผู้สูงอายุเป็นผู้ที่เต็มเปี่ยมด้วยประสบการณ์ สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ของตนเข้ากับวัยอื่นๆ ได้ มิใช่เป็นคนแก่ที่ไร้ค่าของสังคม เปรียบได้ว่าผู้สูงอายุเป็นเสาหลักของครอบครัวและเป็นคลังทางปัญญาที่ทรงพลังในการถ่ายทอดมรดกทางสังคมให้คงอยู่ชั่วลูกชั่วหลาน (พระครูศรีเมธาภรณ์ ประภาส สายแก้วดี และคณะ 2565, 441-442)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่สำคัญของกระบวนการทางการเมือง และมีความจำเป็นสำหรับการเมืองทุกระบบ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยนั้นส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐและผู้บริหารหรือรัฐบาลได้ตามที่ประชาชนต้องการ (สรลักษณ์ เลี่ยมสุวรรณ, 2549, น.139-140) ดังนั้นกระบวนการ การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการที่จะทำให้สาธารณชนที่มีความกังวล มีความต้องการ และมีทักษะที่จะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐในการตัดสินใจและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเพื่อทางออกที่ดีสำหรับทุก ๆ คน (วันชัย วัฒนศัพท์ 2543, 45)

ผู้สูงอายุในฐานะพลเมืองที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองของประเทศ จึงต้องเรียนรู้ความรับผิดชอบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง หากขาดความสามารถในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง ย่อมแสดงถึงการขาดความเป็นสมาชิกสังคมอย่างเต็มตัว การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุจะเป็นการแสดงออกถึงสิทธิเสรีภาพทางการเมือง การส่งเสริมความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย รวมทั้งการรักษาผลประโยชน์ในฐานะพลเมืองอาวุโสของชาติ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่าการศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุยังมีอยู่ค่อนข้างจำกัดและไม่เฉพาะเจาะจง แต่ก็พบว่าผู้สูงอายุมีส่วนร่วมทางการเมืองค่อนข้างต่ำกว่ากลุ่มวัยอื่นๆ อย่างไรก็ตามการวิจัยที่ผ่านมายังไม่ได้ข้อสรุปที่ชี้ชัดได้ว่าอะไรเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ เป็นเพียงการคาดคะเนและวิเคราะห์โดยใช้หลักเหตุผลมากกว่าการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ (อุบลรัตน์ เฟื่องสกลิต 2554, 36-39)

ในจังหวัดพะเยา เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีแนวโน้มสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นมากตามลำดับ ปัจจุบันมีผู้สูงอายุ ถึง 118,978 คน คิดเป็นร้อยละ 26.11 ของจำนวนประชากรในจังหวัด (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย 2566) ทำให้จังหวัดพะเยา เป็น “สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์” (Aged Society) ในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา โดยเฉพาะในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา มีจำนวนผู้สูงอายุถึง 2,242 คน คิดเป็นร้อยละ 25.30 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในตำบลแม่ปืม ซึ่งในอดีตพบว่าผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม มีการรวมกลุ่ม เพื่อมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม โดยมีชมรมผู้สูงอายุ และโรงเรียนผู้สูงอายุที่ร่วมกันก่อตั้งขึ้นมา เมื่อการรวมกลุ่มเริ่มเข้มแข็ง ก็นำประสบการณ์ความรู้ความสามารถ สร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนและสังคม ทำให้กลายเป็นแกนหลักในการนำชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง มีการเข้าร่วม

สนับสนุนกับ กลุ่มคนหรือพรรคการเมืองที่ตนชื่นชอบ เป็นผู้ดำเนินการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งทางการเมือง จากประสบการณ์ของผู้วิจัยที่ได้ทำงานร่วมกับผู้สูงอายุพบว่า มีผู้สูงอายุส่วนหนึ่ง ขาดความสนใจและความรู้เกี่ยวกับการเมือง ไม่ค่อยติดตามข่าวสารและกิจกรรมทางการเมือง ทำให้ไม่เข้าใจบทบาทและความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้สูงอายุบางคนอาจมีข้อจำกัดด้านสุขภาพหรือการเดินทาง ทำให้เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองได้ยาก เช่น การไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง สังคมมักมองว่าผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่ไม่มีความสำคัญหรือไม่สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้พวกเขาถูกละเลยหรือไม่ได้รับการส่งเสริม

จากเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เป็นอย่างไร โดยเน้นศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ด้านการชุมนุมทางการเมือง ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพื่อหาแนวทางในการกระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยาได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน สังคมและประเทศชาติต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยจำแนกเป็น เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา และรายได้

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

- 1.ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยใช้กรอบการมีส่วนร่วมทางการเมือง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ด้านการชุมนุมทางการเมือง ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน และด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

- 2.ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลา ตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ 2567 – เดือน มกราคม 2568

- 3.ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษาเฉพาะในเขต ตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

4.ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ศึกษาจากประชากรผู้สูงอายุ ในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 2,242 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Taro Yamane ได้จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 345 คน

1.4 สมมุติฐานงานวิจัย

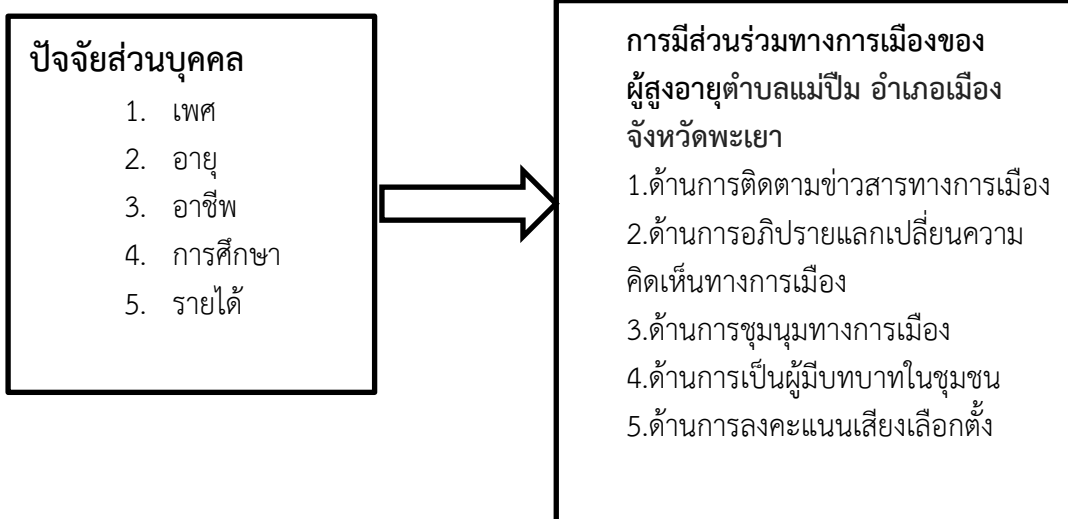
ผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ที่มีเพศ อายุ อาชีพ การศึกษา และรายได้ ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่นำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยได้กำหนดตัวแปร ตามแนวความคิด ทฤษฎี และความเชื่อ ใน 5 ด้าน ตามแนวคิดของ พรเทพ สุขชื่น (2565) ดังภาพที่ 1

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ในครั้งนี้เพื่อ

1.ทราบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา และข้อเสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้สูงอายุในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ

2. ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษา จะนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาหรือจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

3. ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษา จะเป็นแนวทางในการรณรงค์ให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่สูงกว่าเดิม

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การที่ผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา สามารถเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ตามแนวความคิด ทศนคติ และความเชื่อ ใน 5 ด้าน ตามแนวคิดของ พรเทพ สุขชื่น (2565) คือ ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ด้านการชุมนุมทางการเมือง ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง หมายถึง การรับฟังข่าวสารและการพูดคุยกันทางการเมืองและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องการเมืองกับบุคคลอื่น

ด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง หมายถึง การวิพากษ์วิจารณ์การแสดงความคิดเห็นและทัศนคติผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ เพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองทางการเมือง

ด้านการชุมนุมทางการเมือง หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมทางการเมือง โดยสงบและปราศจากอาวุธ

ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน หมายถึง การเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้อง

การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หมายถึง การออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งอย่างอิสระ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบในการวิจัย ดังนี้

- 2.1. แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- 2.2. แนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
- 2.3. แนวความคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
- 2.4. บริบททั่วไปของพื้นที่ตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
- 2.5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) มีผู้ให้ความหมายและแนวคิดมากมายหลายอย่างต่างกันไปตามประสบการณ์ความสนใจ และบริบทสิ่งแวดล้อมทางสังคมและการเมือง ซึ่งพอที่จะประมวลประเด็นที่สำคัญของความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังต่อไปนี้

สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (2550 : 14) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดสิ่งต่าง ๆ ที่มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อตนเองหรือชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทน (2551) การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมหรือกิจการที่ประชาชนกระทำหรือดำเนินการทางการเมืองโดยความสมัครใจหรือได้รับการจูงใจโน้มน้าวจากภายนอก เช่น บุคคลอื่น พรรคการเมือง หรือสถานการณ์ เพื่อต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาล โดยประชาชนได้กระทำการต่างๆ ทั้งที่เป็นทางตรงและทางอ้อม อาจจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่อง และใช้วิธีที่ถูกต้องโดยได้รับการยอมรับตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม การกระทำนั้นมุ่งประสงค์ที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายสาธารณะ การบริหารงานนโยบายสาธารณะ และการเลือกผู้นำทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น โดยเน้นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง ต้องเป็นการกระทำโดยสมัครใจ

ถวิลวดี บุรีกุล (2552 : 11-12) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าเป็นกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรม ต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ รวมทั้งการนำเสนอความคิดเห็นไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย และการตัดสินใจของรัฐ

อภิไท สอนทอง (2553 : 24) ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อเข้าไปมีอิทธิพลในการเลือกผู้นำทางการเมืองในระดับ ต่างๆ หรือเพื่อ

เลือกใช้หรือบริหารนโยบายสาธารณะ โดยไม่คำนึงว่าการกระทำนั้นจะเป็นไปโดยสมัครใจหรือไม่ สัมฤทธิ์ผลหรือไม่ ถูกกฎหมายหรือไม่ และการกระทำนั้นก็ไม่จำเป็นต้อง ต่อเนื่องอีกด้วย

Weiner (1971 : 161-164 ; อ้างถึงใน พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. 2549 : 172) ได้ให้ความหมาย "การมีส่วนร่วมทางการเมือง" (Political Participation) ว่าหมายถึง การกระทำใดๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะจัดองค์กรหรือไม่ก็ตาม จะเกิดขึ้นเป็นครั้งหรือต่อเนื่อง การกระทำนั้นจะมุ่งมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายสาธารณะ การบริหารนโยบายสาธารณะ ไม่ว่าจะในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น

Huntington and Dominquez (1975 : 33 ; อ้างถึงใน พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. 2549 : 172) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึงกิจกรรม หรือการกระทำของประชาชนที่ต้องมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดยการกระทำหรือความพยายามนั้นเป็นไปได้ทั้งที่สมัครใจหรือไม่สมัครใจ รวมถึงการเลือกตั้ง การร่วมในการรณรงค์หาเสียง การรวมตัว เพื่อให้โน้มน้าวหรือกดดันรัฐบาล การประท้วง การใช้ความรุนแรง

Huntington and Nelson (1982 : 4) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึงกิจกรรมที่พลเมืองกระทำเพื่อจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดยเขากำหนดขอบเขตไว้เป็นการกระทำกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลธรรมดา ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นช่วง ๆ ไม่ต่อเนื่องและอาจจะเป็นบทบาทรองจากบทบาทอื่น นอกจากนั้นยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งเป็นผู้มีความชอบธรรมในการตัดสินใจแบ่งสรรสิ่งที่มีคุณค่า ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดในสังคม ทั้งนี้ไม่ว่าการกระทำนั้นจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น อาจเป็นไปด้วยความสำนึกของตนเองหรือถูกชักจูงให้เข้าร่วมกันได้

นอกจากนี้ ฮันติงตัน และ เนลสัน ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะเป็นเรื่องของกิจกรรม
2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นบทบาทของบุคคลธรรมดาที่ไม่ได้ทำงาน หรือมีอาชีพทางการเมือง เช่น นักการเมือง หรือ ผู้นำทางการเมือง
3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องของการแสดงออกเพื่อให้มีผลต่อการ ตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้นำประเทศ กล่าวคือ เป็นเรื่องของความพยายามที่จะมีผลต่อการ ตัดสินใจของรัฐบาล สนับสนุนรัฐบาล เปลี่ยนแปลงผู้นำรัฐบาล ตลอดจนสถาบันการเมืองต่างๆ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นไปได้ทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย
4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่มีผลเปลี่ยนแปลงต่อการตัดสินใจของผู้นำหรือรัฐบาลแต่อย่างใด เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีผลมาน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับอำนาจทางการเมืองของผู้มีส่วนร่วม ซึ่งมักมีอำนาจทางการเมืองไม่มากนัก และไม่สามารถผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาลได้ตลอดเวลา

Cohen and Uphoft (1981 : 6) ได้สร้างกรอบพื้นฐานการมีส่วนร่วมซึ่งประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision - making) ซึ่งเป็นการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ระยะเริ่มต้น
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) เป็นการเข้าร่วม โดยการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหาร และการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) โดยอาจจะเป็น ผลประโยชน์ทางวัตถุ ทางสังคม หรือโดยส่วนตัว

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งเป็นการควบคุมและ ตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง การกระทำของกลุ่มหรือบุคคลในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมือง โดยการกระทำหรือความพยายามที่เป็นได้ทั้งการแสดงความคิดเห็น การใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลัง การสนับสนุนหรือคัดค้านการเรียกร้องสิทธิ ทั้งกิจกรรมในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ โดยการกระทำเหล่านั้นเป็นการกระทำด้วยความสมัครใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

2.1.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เชาวนะ ไตรมาศ (2540 : 4) ได้กล่าวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นแนวคิดที่มีบทบาทสำคัญต่อพรรคการเมืองไทยค่อนข้างมาก เนื่องจากการรับรองสิทธิและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองผ่านทางองค์การพรรคการเมืองได้ ขณะเดียวกันพรรคการเมืองเองก็ยังคงแสวงหาความสนับสนุนจากประชาชน โดยการระดมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ อีกทางหนึ่งด้วย

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2551 : 10) กล่าวถึง ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ถือเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นร่วมตัดสินใจต่อการเมืองการปกครองประเทศ และที่สำคัญ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้นเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐและควบคุมการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และเจ้าหน้าที่ภาครัฐได้เป็นอย่างดี การมีส่วนร่วมทางการเมือง ยังเป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการทางการเมือง คือเป็นเป้าหมายสำคัญของการ พัฒนาระบบทางการเมืองประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งในระบอบประชาธิปไตย สังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงต่ำ พิจารณาได้จากระดับการมีส่วนร่วมทางสังคมทางการเมือง โดยที่สังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ แสดงว่าสังคมนั้น มีความเป็นประชาธิปไตยต่ำ ถ้ามีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง แสดงว่าสังคมนั้นมีการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยสูง อีกทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นตัวบ่งบอกถึงอุดมการณ์ เจตคติทางการเมืองของประชาชนในชาติได้อีกด้วย

ถวิลวดี บุรีกุล (2552 : 12-15) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นประชาธิปไตยที่ให้ทุกกลุ่มมีส่วนร่วมมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนและส่งเสริมธรรมาภิบาล ตลอดจนการบริหารงานหากการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นเพียงใดก็จะช่วยให้มีการตรวจสอบการของผู้บริหาร ทำให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชน จะเป็นเงื่อนไขหลักของระบบประชาธิปไตย ที่ช่วยให้กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาและโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลเป็นไปด้วยความรอบคอบ ลดความขัดแย้งในสังคม บังเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งแก่ชุมชนและ

ประเทศชาติ ทำให้คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีเป้าหมายสำคัญ คือ นำค่านิยมความคิดเห็นของสาธารณชนเข้าสู่การตัดสินใจ เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจที่สำคัญ การแก้ปัญหาความขัดแย้งจากความต้องการที่เหมือนกัน การสร้างความเชื่อมั่น ให้การศึกษาและข้อมูลแก่สาธารณชน

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของทุกคนทุกกลุ่ม มีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตย และส่งเสริมธรรมาภิบาล หากการมีส่วนร่วมของประชาชนมีมากขึ้น มีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร ทำให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบ ต่อสังคมมากยิ่งขึ้นระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นจะมีความสำคัญและจำเป็นมาก ตั้งแต่การคัดเลือกผู้แทนเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารประเทศบริหารกิจการสาธารณะท้องถิ่น การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในลักษณะต่าง ๆ เช่น การพูดคุยทางการเมือง การเขียนบทความหรือจดหมายแสดงความคิดเห็น การแสดงทัศนคติทางการเมืองของประชาชนโดยการออกแบบสอบถาม (Poll) ความคิดเห็น ต่อการดำเนินนโยบายสาธารณะของรัฐซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นระบบระเบียบเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น

2.1.3 รูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

Milbrath (1971 : 12-16 ; อ้างถึงใน วัชรวิทย์ ด่านกุล. 2541 : 12-13) ได้จำแนกรูปแบบในการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 6 รูปแบบ คือ

1. การเลือกตั้ง (Voting) เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สามารถแยกกิจกรรม ที่เกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียงและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง ซึ่งรวมหมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรักชาติ (Patriotic Acts) เช่น การเคารพธงชาติ การเสียภาษี การเคารพกฎหมาย และการสนับสนุนประเทศให้ทำสงครามแม้ตนเองจะไม่เห็นด้วย แต่สำหรับการไปลงคะแนนเลือกตั้งเป็นเพียงการแสดงออกของประชาชนถึงความจงรักภักดีต่อระบบการเมืองมากกว่าเป็นการกระทำตามความต้องการของตน กล่าวคือ บุคคลที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น จะกระทำไปโดยความสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองดีมากกว่า ที่จะเชื่อว่าการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น เสียงตนจะมีผลทางการเมืองที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไม่จำเป็นต้องอาศัยการสือข่าวและการสนใจมากเหมือนกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ ผู้ไปลงคะแนนเสียงอาจไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเมืองในรูปแบบอื่นก็ได้ แต่ในทางกลับกัน ผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระตือรือร้นในรูปแบบอื่นๆ ก็อาจไม่ไปลงคะแนนเสียงก็ได้

2. การเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (Party and Campaign Workers) หมายถึง การเข้ามีส่วนร่วมในพรรคการเมืองทั้งในช่วงระหว่างการเลือกตั้งและในการรณรงค์หาเสียง การบริจาคเงินช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้ง การชักชวนประชาชนไปลงทะเบียนเพื่อสิทธิในการลงคะแนนการเข้าร่วมและสนับสนุนพรรคการเมือง การพยายามชักชวนให้ประชาชนให้ลงคะแนนเสียงแก่พรรคหรือผู้สมัครที่ตนชอบ การลงสมัครรับเลือกตั้ง และการร่วมมือกับกลุ่มต่าง ๆ ในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของชุมชน การมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้ เป็นแผนของความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนกับรัฐ

3. การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (Community Activists) เป็นการก่อตั้งกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม หรือร่วมมือกับกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่แล้ว เพื่อเข้าไปมีบทบาทเกี่ยวกับกิจกรรมสาธารณะหรือติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาสังคม ผู้มีบทบาทในชุมชนจึงนับว่า เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นสูงตลอดจนมีระดับความผูกพันทางใจกับชุมชน

4. การติดต่อกับทางราชการ (Contracting Officials) เป็นกิจกรรมที่เป็นเรื่องเฉพาะเจาะจงของบุคคล ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อบุคคลนั้นเองเท่านั้น เช่น การติดต่อกับทางราชการในเรื่องการเสียภาษีโรงเรือน การทำถนน การติดต่อขอรับสวัสดิการ เป็นต้น

5. การเป็นผู้ประท้วง (Protestors) ขอบเขตของกิจกรรมในการมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบนี้ คือ การเข้าร่วมเดินขบวนตามถนนหรือก่อให้เกิดจลาจล เพื่อบังคับให้รัฐบาลแก้ไขบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งเกี่ยวกับการเมืองให้ถูกต้อง การประท้วงอย่างแข็งขันและเปิดเผยต่อสาธารณะชน ถ้ารัฐบาลทำสิ่งที่ผิดศีลธรรม การเอาใจใส่กับชุมชนประท้วง ทั้งการเข้าร่วมกับกลุ่มประท้วงรัฐบาล และการปฏิเสธการยอมรับกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม

6. การเป็นผู้ส่งข่าวสารทางการเมือง (Communicators) ได้แก่ การติดต่อ ข่าวสารทางการเมืองอยู่เสมอ การส่งข่าวสารแสดงการสนับสนุนให้แก่ผู้นำทางการเมืองเมื่อเขากระทำในสิ่งที่ถูกต้องหรือส่งคำคัดค้านเมื่อเขากระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง การให้ความสนใจแก่ทางราชการ และการเขียนจดหมายหรือบทความถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ผู้ที่เข้าร่วมแบบนี้ มักเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง มีข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองมาก และมีความสนใจทางการเมืองมากด้วย การเป็นผู้สื่อสารทางการเมืองเหล่านี้จะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลมากกว่าเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองหรือผู้รักชาติ แต่ไม่ค่อยแสดงออกด้วยการประท้วง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการใช้สิทธิเลือกตั้ง ถือเป็นการแสดงออกของประชาชนอีกวิธีหนึ่ง ในการใช้สิทธิตามที่กำหนด ซึ่งวิบูลย์ แซ่มชื่น (2554 : 21) ได้กล่าวถึงการเลือกตั้งว่า หลักอำนาจการปกครองจากการเลือกตั้ง หลักการนี้คือหลักอำนาจอธิปไตย "โดยประชาชน" ที่ต้องการให้ผู้ปกครองต้องเป็นที่ยอมรับของประชาชน โดยประชาชนเป็นผู้เลือกมานั่นเอง หัวใจของระบอบประชาธิปไตย คืออำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ประชาชนต้องมีสิทธิการลงคะแนนเป็นการแสดงถึงเจตนาของประชาชนที่ต้องการให้พรคนนั้น เป็นผู้มีอำนาจในการบริหาร การไม่ฟังเสียงประชาชน ถือได้ว่าเป็นการไม่ยึดหลักประชาธิปไตย ก่อให้เกิดปัญหาตามมาเสมอ

Almond and Powell (1976 ; อ้างถึงใน เบญจมาศ เมืองเกษม. 2548 : 11-12) ได้จำแนกรูปแบบ การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ละเอียดชัดเจนโดยการแบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ

1. แบบปกติ (Conventional Forms)
2. แบบไม่ปกติ (Unconventional Forms)

โดยแต่ละรูปแบบมีการจำแนกออกเป็นแบบย่อย ๆ อีก ดังนี้ คือ

2.1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบปกติ

- 2.1.1 การออกเสียงเลือกตั้ง
- 2.1.2 การพุดจาปรึกษาเรื่องการเมือง
- 2.1.3 กิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

- 2.1.4 การจัดตั้งและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ
- 2.1.5 การติดต่อส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่การเมือง
- 2.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่ปกติ
 - 2.2.1 การยื่นข้อเรียกร้อง
 - 2.2.2 การเดินขบวน
 - 2.2.3 การเข้าประจันหน้ากัน
 - 2.2.4 การละเมิดกฎระเบียบของสังคม
 - 2.2.5 การใช้ความรุนแรงทางการเมือง
 - 2.2.6 สงครามกองโจรและการปฏิบัติ

Nie and Verba (1975 ; อ้างอิงใน เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. 2552 : 181) การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบ่งได้หลายแบบ หากมองพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มด้านการเลือกทางเลือกที่จะมีอิทธิพลต่อรัฐบาล อาจแบ่งประเภทของการมีส่วนร่วมซึ่งทำให้ประชาชนมีบทบาททางการเมืองได้จริง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงประเภทและกิจกรรมย่อยของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประเภทการมีส่วนร่วมทางการเมือง	กิจกรรมย่อยของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
การหาเสียง (Camping acts)	1.การชักจูงคนอื่นให้รู้ถึงวิธีเลือกตั้ง 2.การทำงานอย่างแข็งขันให้กับพรรคการเมือง 3.การเข้าร่วมประชุมทางการเมือง 4.การบริจาคเงินให้กับพรรคการเมือง 5.การเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง
การเลือกตั้ง (Voting acts)	6.เลือกตั้งระดับชาติเป็นประจำ 7.เลือกตั้งระดับท้องถิ่น
กิจกรรมชุมชน (Communal acts)	8.ทำงานกับคนอื่นเพื่อแก้ปัญหาท้องถิ่น 9.ก่อตั้งกลุ่มทำงานเพื่อแก้ปัญหาท้องถิ่น 10.เป็นสมาชิกที่แข็งขันของกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาชุมชน 11.ติดต่อเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นพร้อมกับคนอื่น 12.ติดต่อเจ้าหน้าที่นอกท้องถิ่นพร้อมกับคนอื่น 13.ติดต่อเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเรื่องเกี่ยวกับสังคม 14.ติดต่อเจ้าหน้าที่นอกท้องถิ่นเรื่องเกี่ยวกับสังคม
การติดต่อเฉพาะเรื่อง (Particularized contacts)	15.ติดต่อเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะเรื่อง

Robert A. Dahl (1971: 145) นักรัฐศาสตร์ชาวอังกฤษกล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้ คือ เป็นกิจกรรมที่กระทำโดยสมัครใจของแต่ละบุคคลในกิจกรรมทางการเมือง รวมตลอดถึงการ

ลงคะแนนเสียง การเป็นสมาชิกและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มทางการเมือง เช่น ความเคลื่อนไหวพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ สถาบันทางการเมือง อีกทั้ง กิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ เช่น การอภิปรายทางการเมือง หรือร่วมชุมนุมเพื่อรับฟังเหตุการณ์ความเป็นไปทางการเมือง การชักชวนทางการเมืองของเจ้าหน้าที่ของทางทหาร หรือสมาชิกทางการเมืองนั้น

Verba, Nie and Kim (1978 ; อ้างถึงใน ฤทัยรัตน์ กากิง. 2543 : 7) ได้แบ่งรูปแบบต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 4 รูปแบบ คือ

1. การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นกิจกรรมของบุคคลแต่ละคนในการเลือกตั้งตัวแทนของตนเข้าไปใช้อำนาจในการปกครอง สิทธิในการเลือกตั้งจึงอาจนับได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งในการควบคุมรัฐบาล แต่การไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งจะแตกต่างไปจากกิจกรรมการเข้าร่วมในรูปแบบอื่น ๆ ที่สังคมเป็นผู้กำหนดโอกาสให้ เช่น 4 ปี ต่อครั้ง จึงทำให้ความรู้สึกสร้างสรรค์ของคนมีน้อยมาก

2. กิจกรรมการรณรงค์หาเสียง เป็นกิจกรรมในลักษณะเดียวกันกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่รูปแบบของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการรณรงค์หาเสียง กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ประชาชนอาจใช้เพื่อเพิ่มอิทธิพลที่เขาพึงมีต่อผลการเลือกตั้ง นอกเหนือจาก 1 เสียง ที่เขาได้สิทธิในการเลือกตั้งแล้ว กิจกรรมรณรงค์หาเสียงนี้นับเป็นกิจกรรมที่ค่อนข้างยากเมื่อเปรียบเทียบกับ การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

3. กิจกรรมชุมนุม เป็นกิจกรรมกลุ่มหรือองค์กรที่ราษฎรร่วมกันดำเนินการ เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและการเมือง ในกรณีนี้ราษฎรจะร่วมมือกัน เพื่อให้อิทธิพลการดำเนินงานของรัฐบาล กิจกรรมรูปแบบนี้เป็นไปอย่างมีเป้าหมายที่แน่นอนและมีอิทธิพลมาก

4. การติดต่อเป็นการเฉพาะ เป็นรูปแบบสุดท้ายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง และจะเกี่ยวเนื่องกับราษฎรบุคคลไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการ เพื่อให้แก้ไขใด ๆ เฉพาะตัวหรือของครอบครัว กิจกรรมในรูปแบบนี้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของ รัฐบาลน้อยมาก

สรุปได้ว่า รูปแบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตย สามารถแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ โดยมีกฎหมายรองรับให้กระทำได้หรือต้องการจะทำได้วิธีการที่สำคัญและยอมรับปฏิบัติใช้กันทั่วไปในระบอบประชาธิปไตย เช่น การเลือกตั้ง ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น การเลือกตั้งเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ชัดเจนที่สุด ในทางทฤษฎีสามารถวัดระดับ ประเมินค่าของพฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างแน่นอนชัดเจนมากกว่าพฤติกรรมอื่น ๆ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการเป็นระบบการเมืองแบบเผด็จการไม่ยอมรับและไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม โดยจะมีกฎหมายห้ามไว้อย่างชัดเจนแม้ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยบางประเทศจะมีได้ห้ามแต่ไม่ได้ระบุหรือไม่ได้มีกฎหมายรองรับว่าให้กระทำได้

2.1.4 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2551 : 10) กล่าวถึงระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับต่ำหรือกลุ่มผู้ดู (Onlookers) คือ การให้ความสนใจต่อข่าวสารและแลกเปลี่ยนทางการเมือง การถกเถียงปัญหาทางการเมือง การไปใช้สิทธิออกเสียง การเป็นสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ และการร่วมชุมนุมทางการเมือง

2. ระดับกลางหรือระดับผู้มีส่วนร่วม (Participants) ได้แก่ การมีส่วนร่วมใน โครงการชุมชน การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรมของกลุ่มผลประโยชน์ การเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรคการเมือง และการช่วยรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

3. ระดับสูงหรือระดับนักกิจกรรม (Activists) ได้แก่ การเป็นผู้นำกลุ่มผลประโยชน์ ทำงานเต็มเวลาให้แก่พรรคการเมือง และได้รับตำแหน่งทางการเมือง

ถวิลวดี บุรีกุล (2552 : 12-15) ได้กล่าวถึง ระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถแบ่งออกได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ ก็คือ การแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจากระดับต่ำสุดไปหาระดับสูงสุด และจำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมในแต่ละระดับจะเป็นปฏิภาคกับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมจะมากและยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหา สูงสุด ได้แก่

1. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการ ติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการ ตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการ แต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ วิธีการให้ข้อมูลอาจกระทำได้หลายวิธี เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดง นิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ อย่างไรก็ดี เพื่อป้องกันมิให้รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจดุลพินิจในการให้หรือไม่ให้ข้อมูลดังกล่าวแก่ประชาชน จึงควรมีข้อกำหนดให้รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องกระทำและกระทำอย่างทั่วถึงด้วย ยกเว้นข้อมูลบางประเภท เช่น เรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ เป็นต้น

2. ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือผู้วางแผนโครงการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้น และประเด็นในการประเมินข้อดีข้อเสียชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการริเริ่มโครงการต่าง ๆ และการบรรยายให้ประชาชนฟังเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ แล้วขอความคิดเห็นจากผู้ฟัง เป็นต้น

3. ระดับการปรึกษาหารือ เป็นระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สูงกว่าการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นการเจรจากันอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นหรือข้อสงสัยต่าง ๆ เช่นการจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

4. ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าการปรึกษาหารือ กล่าวคือ เป็นเรื่องการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการ และผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ เหมาะสมที่จะใช้สำหรับการ พิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยาก

ซับซ้อนและมีข้อได้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็น ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อำนาจตุลาการเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน

5. ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับขั้นที่สูงถัดไปจากระดับการวางแผนร่วมกัน คือเป็นระดับผู้ที่รับผิดชอบโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6. ระดับร่วมติดตามตรวจสอบและประเมินผล ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชนเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ การแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจากระดับต่ำสุดไปหาระดับสูงสุด และจำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมในแต่ละระดับจะเป็นปฏิภาคกับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด

2.1.5 ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ฉัตรระวี ปริสุทธินาถ (2549 : 12-13) การมีส่วนร่วมทางการเมืองเกิดสภาพปัญหา และอุปสรรคหลายประการ หลายรูปแบบในการมีส่วนร่วม โดยสรุปว่า สภาพปัญหาและ อุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเชิงกฎหมาย สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2.2 แสดงสภาพปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

รูปแบบการมีส่วนร่วม	ปัญหา/อุปสรรค
การเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น	1.การกำหนดจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเข้าเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นที่ไม่สอดคล้องกับขนาดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง บางแห่งมีขนาดเล็กและขนาดใหญ่แตกต่างกัน 2.ประชาชนทั่วไปไม่มีความรู้ความสามารถในการร่างข้อบัญญัติเนื่องจากต้องร่างข้อบัญญัติทั้งฉบับประกอบคำร้องมาเสนอต่อประธานสภา 3.การไม่ได้กำหนดให้มีหน่วยงานรัฐให้ความช่วยเหลือจัดทำร่างข้อบัญญัติที่เสนอโดยประชาชน ซึ่งเป็นภาระของประชาชนในการจัดทำร่างและรวบรวมลายมือชื่อและระยะเวลาในการตรวจสอบคำร้องของประธานสภาท้องถิ่น ทำให้ทั้งสองขั้นตอนใช้เวลานาน 4.ขั้นตอนของการพิจารณาของสภาท้องถิ่นไม่ได้กำหนดให้ตัวแทนประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความเห็น อธิบายหรือชี้แจงข้อเท็จจริงในสภาท้องถิ่น
การลงคะแนนเสียงถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น	1. การกำหนดจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเข้าชื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นค่อนข้างสูงความเป็นไปได้้น้อยมากสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่ 2. การกำหนดคะแนนเสียงที่เห็นด้วยกับการถอดถอนต้องมีผู้ลงคะแนนเสียงเห็นด้วยกับการถอดถอนไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มาลงคะแนนในทางปฏิบัติเป็นอุปสรรคอย่างมาก 3. การใช้เขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแทนเขตเลือกตั้งในการถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการเข้าชื่อของประชาชน
การออกเสียงประชามติ	การออกเสียงประชามติในระดับท้องถิ่นมีน้อยมาก แม้ว่าจะมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายของพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546

ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย (2554) กล่าวว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ได้แก่ ปัญหาความตื่นตัวทางการเมือง ปัญหาวัฒนธรรมทางการเมือง ปัญหาจากบทบาทของพรรคการเมือง

1. ปัญหาความตื่นตัวทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น จะต้องเป็นการมีส่วนร่วมแบบสมัครใจ ไม่ใช่เป็นแบบปลุกกระดม สำหรับการมีส่วนร่วมแบบเสรีหรือแบบสมัครใจนี้จะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อประชาชนมีความสำนึกทางการเมืองหรือความตื่นตัวทางการเมืองเสียก่อน แต่คนไทยยังมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ เช่น การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งมีอัตราส่วนน้อยกว่าร้อยละ 50 ของผู้มีสิทธิออกเสียงผู้ที่ไปออกเสียงก็มักจะถูกจ้างวาน ชักจูงหรือถูกระดมไป การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของไทยจากอดีตเป็นต้นมา ส่วนใหญ่ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วม ทั้งในด้านการสนับสนุนหรือการต่อต้าน แสดงให้เห็นว่าคนไทย ส่วนใหญ่มีความนิ่งเฉยทางการเมืองส่วนมากอยู่ในกลุ่มของผู้นำทางการเมืองไม่ก็กลุ่มไม่กี่ตระกูล แม้แต่การปฏิวัติเมื่อ พ.ศ. 2475 ก็ตาม เห็นการณ์ที่แสดงถึงความตื่นตัวทางการเมืองและการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างกว้างขวาง คือ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 มีประชาชน นิสิต นักศึกษา นักเรียน ร่วมกันเรียกร้องรัฐธรรมนูญต่อต้านการปกครองของจอมพลถนอม กิตติขจร ในการปลุกเร้าความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในชนบทแต่เป็นประเภทผิดกฎหมาย คือ การล้มล้างรัฐบาล ระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมโดยการใช้กำลังและความรุนแรง ดังนั้นปัญหาสำคัญของการมีส่วนร่วมของไทยอย่างหนึ่งคือ ประชาชนยังมีความนิ่งเฉย หรือไม่ตื่นตัวทางการเมืองมากพอ

2. ปัญหาวัฒนธรรมทางการเมืองและการศึกษา

วัฒนธรรมทางการเมืองที่มีส่วนร่วมในการกระตุ้นให้ประชาชน มีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นคือ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย หรือวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมสำหรับเมืองไทย มีงานวิจัยหลายเรื่องสรุปและแสดงถึงว่าวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทย ไม่สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะประชาชนโดยทั่วไปเชื่อว่าการเมือง หรือการบริหารประเทศเป็นเรื่องของคนกลุ่มน้อยบางกลุ่มเท่านั้น อีกประการหนึ่งคนไทยยังเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของผลประโยชน์อย่างชัดแจ้งจนเกินไป แต่ถ้าเข้าร่วมก็มักจะมีวัตถุประสงค์อย่างอื่น เช่น เพื่อแลกเปลี่ยนกับเงินทองหรือการช่วยเหลือใน รูปแบบต่าง ๆ ไม่ใช่เป็นเรื่องของสำนึกทางการเมือง ลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทย

อีกประการหนึ่งที่ไม่สนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือการยอมรับในอำนาจนิยมของความเป็นข้าราชการ นั่นคือ ประชาชนโดยทั่วไปมองว่าข้าราชการเป็นชนชั้น ผู้นำเมื่อข้าราชการแนะนำหรือชักจูงไปในทางใดประชาชนจึงมักปฏิบัติตาม โดยไม่ได้แย้ง ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตย ในด้านการศึกษาการจัดการเรียนการสอน ยังคงยึดนโยบายจากส่วนกลางยังไม่มี การกระจายอำนาจทางการศึกษาลงไปสู่ภูมิภาค และท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนก็เช่นกัน ยังคงเป็นบทบาทของผู้บริหารและครูเท่านั้น นักเรียนและผู้ปกครองยังไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของ ท้องถิ่น

3. ปัญหาจากบทบาทของพรรคการเมือง

การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยมีสาเหตุอีกประการหนึ่งคือ การขาดองค์กรหรือสถาบันทางการเมืองที่คอยกระตุ้นให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นทางการเมืองอยู่เสมอ และเป็นกลุ่มเป็นก้อน สถาบันทางการเมืองที่สำคัญคือ "ระบบพรรคการเมือง" (Political Party) ในปัจจุบันพรรคการเมืองยังเป็นองค์กรที่อ่อนแอ และขาดความเป็นสถาบันที่ต่อเนื่องดีพอปัญหาที่สำคัญที่สุดของพรรคการเมืองไทย คือ การขาดองค์กรที่ซับซ้อนพอที่จะเผชิญกับความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว พรรคการเมืองไทยตั้งขึ้นจากการรวมตัวของบรรดาสมาชิก เพื่อสนับสนุนผู้นำทางการเมืองคนใดคนหนึ่งเท่านั้น พรรคการเมืองทุกพรรคไม่ว่าพรรคเล็กหรือพรรคใหญ่มีสาขาพรรคน้อยมาก สาขาบางแห่งมีรูปแบบที่เป็นทางการแต่ไม่มีบทบาทอะไร

ถวิลวดี บุรีกุล (2552 : 15-20) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วม : แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ พบว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบต่างๆ ในระยะ 60 ปีที่ผ่านมา ยังมีปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่มาก ถึงแม้ช่วงหลังจะดีขึ้นบ้างด้วยการมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งปัจจุบันได้ยกเลิกไปแล้ว แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในการเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม ยกเว้นชนชั้นผู้นำที่สามารถใช้ประโยชน์จากการหาช่องว่างของกฎ ระเบียบ และอำนาจที่มีพร้อมระบบอุปถัมภ์เข้าหาผลประโยชน์จนนำมาสู่ความขัดแย้งต่าง ๆ และจากการที่ประชาชนไม่ค่อยได้มีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบายของรัฐ ด้วยอุปสรรคต่าง ๆ มีมากมายที่ทำให้ไม่เอื้อต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

ปัญหาต่าง ๆ ที่มีการศึกษามาก่อนแล้วโดยสถาบันพระปกเกล้า (คะเนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ. 2545) และจากกรณีการมีส่วนร่วมต่างๆ พอสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านการรับรู้เกี่ยวกับแนวคิด และความสำคัญของการมีส่วนร่วม ของประชาชนในส่วนที่เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และความเชื่อดั้งเดิมที่คิดว่า ข้าราชการคือนายของประชาชน ประชาชนไม่มีความรู้ความสามารถที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจใด ๆ ได้ ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้จึงมีจำกัด

2. ปัญหาโครงสร้างกฎหมายและกระบวนการนโยบายที่ไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมเพราะช่องทางเข้าถึงกระบวนการต่าง ๆ เป็นไปโดยยาก และกฎหมายประกอบ รัฐธรรมนูญที่จะช่วยเปิดช่องทางการมีส่วนร่วมเหล่านี้ยังไม่ออกมาใช้ ทำให้ความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมไม่ชัดเจนและตีความต่าง ๆ กันไปหลาย ๆ ฝ่าย จนประชาชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมตามปกติได้ กฎหมายต่าง ๆ ที่ควรจะออกมาโดยเร็วแต่มีได้ออกมา อาทิ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ซึ่งมีใช้เพียงเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับฟังความคิดเห็นประชาชนเท่านั้น)

3. ปัญหาการใช้เครื่องมือการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากความรู้ในเรื่องการมีส่วนร่วมของราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่าง ๆ และประชาชนไม่เท่ากัน ประกอบเทคนิคของการมีส่วนร่วมมิได้มีการเรียนการสอนกันมาก่อน การมีเพียงเครื่องมือไม่กี่ประเภทที่มักใช้กันเพื่อเป็นเครื่องแสดงถึงการจัดให้มีการมีส่วนร่วม แล้วจึงก่อให้เกิดปัญหาตามมาดังที่กล่าวมาแล้ว ประเทศไทยยังขาดแคลนผู้มีทักษะในการนำกระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Meaningful public Participation) ที่เพียงพอโดยเฉพาะในวงการราชการ เพราะในอดีตประชาชนเป็นเพียงผู้รับฟัง และเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ต้องรับฟังประชาชน

4. ปัญหาเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองและความพร้อมของประชาชน นับแต่อดีตการใช้วัฒนธรรมเชิงอำนาจ ที่เห็นการใช้อำนาจเหนือ (Power over) ประชาชนเป็นเรื่องปกติ เมื่อประชาชนเกิดรู้สึกสิทธิของตนในการมีส่วนร่วม และเรียกร้องสิทธินั้นบ้างก็ถูกผู้เคยชิน กับวัฒนธรรมแบบเดิม ๆ ที่เน้นการใช้อำนาจ เข้าจัดการ และนำไปสู่ความรุนแรงหลายครั้งหลายคราอดีต

5. ปัญหาด้านความพร้อมของภาครัฐ ความเคยชินของข้าราชการที่คอยรับฟังคำสั่งตามลำดับขั้นตอนของสายบังคับบัญชาไม่จำเป็นต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

6. ปัญหาเกี่ยวกับตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในด้านการเมือง

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีหลายรูปแบบได้แก่ การเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น การกำหนดจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเข้าเสนอ ข้อบัญญัติท้องถิ่นที่ไม่สอดคล้องกับขนาด เนื่องจากแต่ละแห่งมีขนาดเล็กละใหญ่ต่างกัน รวมถึงประชาชนทั่วไปไม่มีความรู้ความสามารถในการร่างข้อบัญญัติ การไม่กำหนดให้มีหน่วยงาน รัฐในการช่วยเหลือจัดทำร่างข้อบัญญัติที่เสนอโดยประชาชน ซึ่งเป็นภาระที่ประชาชนต้อง จัดทำการร่างข้อบัญญัติเอง

2.1.6. การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560

รัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบัน ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 6 เมษายน 2560 รัฐธรรมนูญฉบับนี้รับรองสิทธิของประชาชนไว้มากมาย มีสิทธิในหลายประเด็นที่ได้รับการรับรองไว้ไม่ต่ำกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ เพียงแต่บรรยากาศและแนวทางการปกครองของรัฐบาลทหาร อาจทำให้รู้สึกได้ว่า สิทธิที่เขียนไว้เป็นตัวอักษรนั้นไม่ได้เป็นจริงสักเท่าไรประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ คือ สิทธิของประชาชนที่จะมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในกระบวนการกำหนดนโยบาย ออกกฎหมาย ที่จะมีผลกระทบต่อตัวเอง

รัฐธรรมนูญกำหนดช่องทางที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้โดยการใช้สิทธิทางตรง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, หน้า 12 - 80.) มีดังนี้

ตามมาตรา 43 บุคคลและชุมชนมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานรัฐ ให้ดำเนินการที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรือตวงวันไม่ดำเนินการสิ่งที่จะก่อผลเสีย และหน่วยงานรัฐต้องพิจารณาข้อเสนออันโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย

ตามมาตรา 133 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 10,000 คน สามารถเข้าชื่อกันเพื่อเสนอกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนและหน้าที่ของรัฐต่อสภาผู้แทนราษฎรได้

ตามมาตรา 254 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอข้อบัญญัติหรือเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นได้ โดยรัฐธรรมนูญยังไม่ได้กำหนดจำนวนรายชื่อที่ต้องใช้ไว้ ซึ่งอาจแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น และจะต้องมีกฎหมายออกมากำหนดหลักเกณฑ์ต่อไป

ตามมาตรา 256 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน สามารถเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญได้

นอกจากสิทธิโดยตรงที่ประชาชนสามารถเข้าชื่อกันเพื่อที่จะเสนอกฎหมายและนโยบายแล้ว รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอีกหลายเรื่อง หลายประเด็น ดังนี้

ตามมาตรา 57 (1) รัฐต้องอนุรักษ์ ป่าไม้ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงาม จัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับการทำกิจกรรม โดยต้องส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย

ตามมาตรา 57(2) รัฐต้องอนุรักษ์ คุ่มครอง บำรุงรักษา ป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยต้องให้ประชาชน และชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์ด้วย

ตามมาตรา 63 รัฐต้องจัดให้มีมาตรการเพื่อป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมทั้งกลไกส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ต่อต้าน หรือชี้เบาะแสการทุจริต

ตามมาตรา 65 ในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วน

ตามมาตรา 68 รัฐต้องอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาและเผยแพร่หลักธรรม ต้องมีมาตรการป้องกันการบ่อนทำลาย และต้องส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมดำเนินการดังกล่าวด้วย

ตามมาตรา 74 รัฐต้องจัดให้มีระบบแรงงานสัมพันธ์ หรือ ระบบความสัมพันธ์ ระหว่างสหภาพ ลูกจ้างและนายจ้าง ที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

ตามมาตรา 78 รัฐต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ การจัดทำบริการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริต รวมทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชน

ตามมาตรา 178 รัฐต้องออกกฎหมายที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และได้รับการเยียวยาจากผลกระทบของการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ

ตามมาตรา 252 ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จะมาจากการเลือกตั้ง หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น หรือวิธีอื่นก็ได้แต่ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วย

ตามมาตรา 253 ในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เปิดเผยข้อมูลและรายงานผลให้ประชาชนทราบ และมีกลไกให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย

ตามมาตรา 257(3) การปฏิรูปประเทศต้องทำให้ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตามมาตรา 259 กฎหมายว่าด้วยขั้นตอนและแผนการปฏิรูปประเทศ ต้องระบุถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน อีกอย่างน้อย 4 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. มาตรา 58 การดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพ สิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย ฯลฯ รัฐต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ประชาชน และชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการ

2. ตามมาตรา 65 ในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ต้องมีบทบาทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วน

3. ตามมาตรา 77 ก่อนการออกกฎหมายทุกฉบับ รัฐต้องจัดรับฟังความคิดเห็นของ ผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นต่อประชาชน

4. ตามมาตรา 178 รัฐต้องออกกฎหมายที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และได้รับการเยียวยาจากผลกระทบของการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ

จากแนวคิดที่ศึกษาสรุปได้ว่า รัฐธรรมนูญพ.ศ. 2560 ของไทยให้ความสำคัญต่อสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง ทั้งในการเสนอกฎหมาย, การแก้ไขรัฐธรรมนูญ, และการมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อสังคมและตนเอง ซึ่งมีทั้งการใช้สิทธิโดยตรงและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจระดับนโยบายผ่านการให้ความเห็นและการรับฟังความคิดเห็น ส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทในการตรวจสอบและกำกับดูแลการใช้อำนาจอธิปไตยและการพัฒนาประเทศในหลายๆ ด้าน เพื่อให้ทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและความเป็นธรรมในสังคม.

2.1.7 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การที่ประชาชนจะเข้าไปมีบทบาท หรือมีส่วนร่วม หรือไม่เข้าร่วมนั้นมีเงื่อนไขหลายประการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ามา มีส่วนร่วมซึ่งอาจเป็นไปด้วยความเต็มใจหรือถูกบีบบังคับ หรือผลักดันให้เข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้นเงื่อนไขในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน จึงขึ้นอยู่กับหลายลักษณะด้วยกัน ดังนักวิชาการได้กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

ทรงยศ รุ่งมณี (2558) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง สรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ทักษะคติทางการเมือง ความเชื่อ แรงขับ บุคลิกภาพ ความต้องการทางด้านจิตใจและร่างกาย

2. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมซึ่งมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญมีดังนี้

2.1 ระดับของการพัฒนา ถ้าระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมต่อประชาชน จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นเพื่อเรียกร้องให้ภาครัฐเข้ามาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม (ฮันติงตันและเนลสัน, 1976 อ้างถึงใน ทรงยศ รุ่งมณี, 2558)

2.2 กลุ่มการเมืองหรือสถาบันทางการเมือง

2.3 คุณลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ เป็นตัวแปรที่มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นรูปธรรมและชัดเจนมากที่สุด ตัวแปรอิสระ (Independent variable) ที่มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม อายุ ความแตกต่างทางเพศอาชีพ รายได้ ปัจจัยเหล่านี้สัมพันธ์สูงต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

Cohen and Uphoff (อ้างถึงใน พิชญ์นิษฐา พรหมศิลป์, 2552) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้แก่ อาชีพ รายได้ เพศและอายุ การศึกษา สถานภาพทางด้านการครัว ระดับการศึกษา และสถานภาพทางสังคม

โคเฮน และอัฟฮอฟ Cohen and Uphoff (1977 : 17-19) ได้เสนอว่าบริบทหรือเงื่อนไขแวดล้อมของการมีส่วนร่วมประกอบด้วย

1. ลักษณะของโครงการโดยพิจารณาจากความสลับซับซ้อน ของเทคโนโลยีทรัพยากรที่ต้องการ ลักษณะประโยชน์ที่ได้รับความเชื่อมโยงของโครงการความยืดหยุ่น ของโครงการการเข้าถึงการบริหารจัดการโครงการและการครอบคลุมเนื้อหาการบริหารงานโครงการ

2. สภาพแวดล้อมของงานหรือกิจกรรมตามโครงการในปัจจุบันต่างๆได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพ และชีวภาพเศรษฐกิจการเมืองสังคมวัฒนธรรม และด้านประวัติศาสตร์

องค์การสหประชาชาติ United Nations (1981 อ้างถึงใน พงษ์ธร จันทรสวัสดิ์, 2540 : 23) เสนอเงื่อนไขเบื้องต้นของการมีส่วนร่วมไว้ 5 ประการคือ

1. รัฐบาลจะต้องมีการยอมรับในแนวความคิดการมีส่วนร่วม ของประชาชนก่อนในเบื้องต้น และได้บรรจุหลักการนี้ไว้ในแผน หรือนโยบายในระดับต่างๆด้วย

2. ประชาชนต้องมีพื้นฐานองค์กรประชาชนที่สามารถเป็นตัวแทนในการเจรจาต่อรอง กับกลุ่มผลประโยชน์และบุคคลอื่นๆได้

3. ประชาชนต้องมีอิสระในความคิดริเริ่ม และในการตัดสินใจในระดับท้องถิ่นเพื่อกำหนด กิจกรรมของตนเอง

4. ชุมชนต้องมีการไหลเวียนของข่าวสาร และความรู้ใหม่ๆ โดยเฉพาะหลักการและปรัชญาของการพัฒนาเทคนิควิธีการในการจัดสรรทรัพยากร และความรู้ทางการบริหารงาน

5. ชุมชนจะต้องได้รับการสนับสนุน ทางด้านสิ่งของ และความคิดเทคนิคที่จำเป็น(โดยเฉพาะในระยะแรก)

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527 : 183-184) กล่าวว่า เงื่อนไขการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในแนวทางกว้าง มีอย่างน้อย 3 ประการคือ

1. ประชาชนจะต้องมีอิสระที่จะมีส่วนร่วม

2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม

3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

อนุภาพ ธีรลาภ (2528 : 21-22) กล่าวว่า เงื่อนไขพื้นฐานของประชาชน ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนามี 4 ประการคือ

1. ประชาชนต้องมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วม กล่าวคือประชาชนจะต้องมีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆเช่น ประชาชนต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการวางแผนจัดการตลอดจนบริหารองค์กรและการใช้ทรัพยากรในที่สุด

2. ประชาชนต้องมีความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วม กล่าวคือประชาชนจะต้องมีสภาพทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และกายภาพที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม

3. ประชาชนต้องมีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมกล่าวคือ ประชาชนต้องมีความเต็มใจเห็นประโยชน์ในการเข้าร่วมจะต้องมิใช่เป็นการบังคับ หรือผลักดันให้เข้าร่วมโดยที่ประชาชนมิได้ประสงค์จะเข้าร่วมในนัยหนึ่งนัยใด

4. ประชาชนต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วมกล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีโอกาที่จะเข้าร่วมซึ่งเป็นการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนในการตัดสินใจ และกำหนดกิจกรรมพัฒนาที่ต้องการในระดับที่เหมาะสมประชาชนจะต้องมีโอกา และความเป็นไปได้ ที่จะจัดการด้วยตนเองในระบบพื้นฐานทางการเมืองเป็นสำคัญ

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2542 : 130-132) ได้สรุปเงื่อนไขที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแบ่งได้ 6 ประเภทคือ

1. เงื่อนไขทางการเมืองการปกครองสังคมเศรษฐกิจและวัฒนธรรม
2. เงื่อนไขของโครงการพัฒนา
3. เงื่อนไขของนักพัฒนา
4. เงื่อนไขของผู้นำ
5. เงื่อนไขทางการบริหารจัดการ
6. เงื่อนไขทางสังคมและจิตวิทยา

เงื่อนไขที่ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเท่าที่ควรนั้นเป็นเพราะเหตุดังนี้

วุฒิสาร ตันไชย (2543 : 105-112)

1. ทักษะของประชาชนที่มีต่อการเมืองคิดว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัวไม่ตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่น มองการเมืองเป็นเรื่องของนักการเมืองไม่ใช่เรื่องของประชาชน
2. ความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อท้องถิ่น และความเป็นท้องถิ่นกล่าวคือคนไทยขาด Civic Culture ขาดความรู้สึกผูกพันกับท้องถิ่น ไม่สนใจติดตามตรวจสอบกำกับดูแลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการ และพัฒนาท้องถิ่นให้ก้าวหน้า
3. วิถีชีวิตของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นคือ ชาวบ้านจะมีความประณีตประจบสูงเพราะมีความสัมพันธ์ในเครือญาติและมีความเกรงใจประกอบกับชาวบ้านมีการพูดคุยกันเมื่อเกิดปัญหา
4. วัฒนธรรมการยึดตัวบุคคล เป็นผลมาจากสังคมไทยเป็นระบบอุปถัมภ์ ประชาชนขาดความรู้ที่แท้จริงทำให้ถูกชี้นำ และขาดอิสระในการตัดสินใจ

กล่าวโดยสรุปการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 3 ประการคือ

1. เงื่อนไขตัวบุคคล ได้แก่ ทักษะค่านิยมความเชื่อส่วนบุคคลวิถีชีวิตความรู้สึก และความรู้สึกผูกพันกับท้องถิ่นความรู้ความสามารถ และศักยภาพของประชาชนความพึงพอใจความเต็มใจและอิสระในการเข้ามามีส่วนร่วม
2. เงื่อนไขเกี่ยวกับโครงการ ได้แก่ ลักษณะของกิจกรรมโครงการพัฒนาการเข้าถึงการบริหารจัดการโครงการผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ระบบบริหารจัดการความยืดหยุ่นของโครงการ ความต่อเนื่องของโครงการ ความสลับซับซ้อนของเทคโนโลยีทรัพยากรที่ต้องการ
3. เงื่อนไขสภาพแวดล้อม ได้แก่ เศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมการเมืองการปกครองชุมชนผู้นำผู้มีอิทธิพลการไหลเวียนของข่าวสาร และความรู้ใหม่ๆ ในชุมชนการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานเป็นต้น

จากแนวคิดที่ศึกษาสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนถูกขับเคลื่อนด้วยหลายปัจจัยที่ทำงานร่วมกัน เช่น ปัจจัยส่วนบุคคลที่รวมถึงทัศนคติทางการเมือง, ความเชื่อ, และแรงบันดาลใจ; ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม เช่น ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม, และสถาบันทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วม; รวมถึงปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่เป็นรูปธรรมและชัดเจน การศึกษาและการส่งเสริมความเข้าใจในปัจจุบันเหล่านี้สามารถช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีสุขภาพดีในสังคมได้.

2.2 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2.2.1 ความหมายของการเมือง

การศึกษา “การเมือง” มีหลายแนวทางด้วยกันกล่าวได้ว่าการศึกษารัฐศาสตร์มีการพัฒนาการเริ่มต้นมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณจนถึงปัจจุบันล้วนแต่เป็นความพยายามของนักรัฐศาสตร์แต่ละยุคแต่ละสมัยที่จะทำความเข้าใจกับ “การเมือง” ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของชีวิตมนุษย์โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ค้นหาเหตุผลและข้อเท็จจริงต่างๆเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางการเมืองและมีความประสงค์เพียงต้องการ อธิบายหรืออาจเป็นการนำเอาเหตุผลและข้อเท็จจริงเหล่านั้นไปสรุปเป็นกฎเกณฑ์หรือแนวความคิดที่จะนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการมีชีวิตที่ดีของมนุษย์ ดังนั้นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์การเมืองจึงมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับการบริบททางสังคมของแต่ละยุคสมัย จึงทำให้ความหมายของคำว่า “การเมือง” นั้นมีอยู่มากมายหลายแนวหลายยุคสมัยดังต่อไปนี้

Easton (1965 : 35) นักรัฐศาสตร์อเมริกันได้ให้ความหมายว่าการเมืองคือการใช้อำนาจหน้าที่ แจกแจงแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าให้กับผู้คนในสังคมเป็นความหมายที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน

จำนง อติวัฒน์สิทธิ และคณะ (2530: 110-112) ให้ความหมายว่าการเมืองคือกิจกรรมทางสังคมหรือความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจสังคมมีแบบแผนต่างๆที่เกี่ยวกับกิจกรรมหรือความสัมพันธ์ทางอำนาจเช่นแบบแผนที่กำหนดว่าใครเป็นผู้มีอำนาจการที่จะได้อำนาจมีกฎเกณฑ์วิธีการอย่างไรมีการแบ่งสรรอำนาจกันอย่างไรมีวิธีการและขอบเขตในการใช้อำนาจอย่างไรตลอดจนแบบแผน ในการสืบทอดหรือเปลี่ยนแปลงอำนาจแบบแผนเหล่านี้เรียกว่าสถาบันการเมืองนักสังคมวิทยาถือว่าเป็นสถาบันการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของการจัดระเบียบสังคม ในฐานะเป็นวิธีการควบคุมทางสังคมอย่างเป็นทางการ

ลิขิต ธีรเวคิน (2536 : 9) ได้กล่าวว่าการเมืองคือกระบวนการเข้าสู่ตำแหน่งอำนาจและเพื่อการได้มาซึ่งอำนาจรัฐแต่หลังจากการได้อำนาจรัฐแล้วจะต้องมุ่งไปสู่การบริหารเพื่อการแจกแจงทรัพยากร เป็นไปเพื่อจุดประสงค์และเพื่อประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ จากความหมายที่ได้กล่าวมา จะเห็นว่าการเมืองมีทั้งความหมายกว้าง และความหมายแคบ แต่ละความหมายให้ความสำคัญและเน้นในด้านต่างๆกันของการเมืองแต่กล่าวโดยสรุป “การเมือง” หมายถึงกิจกรรมทางสังคมของมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์ทางอำนาจให้มีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ซึ่งอาจมีผลประโยชน์ร่วมกันหรือขัดกันมีการตัดสินใจในความคิดที่เหมือนกันหรือต่างกันและสามารถเกิดขึ้นได้โดยทั่วไปในสังคมซึ่งโดยทั่วไประบบการเมืองในโลก แบ่งออกได้เป็น 2 ระบบใหญ่ๆคือ ระบบประชาธิปไตย และ ระบบเผด็จการ ในที่นี้จะกล่าวถึงระบบประชาธิปไตย

จากแนวคิดที่ศึกษา สรุปได้ว่าการเมืองเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการใช้และการแจกแจงอำนาจในสังคม เพื่อจัดสรรทรัพยากรและบริการต่างๆ ที่มีคุณค่า นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความสำคัญกับลักษณะของการเมืองในมิติของการควบคุมทางสังคม การตัดสินใจ และการแสดงอิทธิพลทางการเมือง ซึ่งรวมถึงการสร้างกฎเกณฑ์และนโยบายที่มีผลต่อสังคมโดยรวม อีกทั้งการเมืองยังปรากฏในทุกสังคม และมีทั้งในรูปแบบระบบประชาธิปไตยและระบบเผด็จการ ที่มีความแตกต่างกันในแง่ของวิธีการบริหารและการมีส่วนร่วมของประชาชน.

2.2.2 ความหมายและพื้นฐานของอุดมการณ์ของประชาธิปไตย

คำว่าประชาธิปไตย (Democracy) มาจากรากศัพท์ภาษากรีกคือคำว่า Demos หมายถึง ประชาชน (People) และ Kratia หมายถึง การปกครอง (Rule) ดังนั้นโดยนัยทางภาษาประชาธิปไตย จึง หมายถึงการปกครองโดยประชาชน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2542-695) ให้ความหมายคำว่าประชาธิปไตย หมายถึง ระบอบประชาธิปไตยที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่ แต่โดยเนื้อแท้คำนี้ถูกบัญญัติมาจากภาษาอังกฤษว่าเดมोकเรี (Democracy) ซึ่งมาจากภาษากรีกว่า เดมोकเรเทีย (Demokratia) แปลว่า การปกครองโดยประชาชน (Government by the People) ประชาธิปไตย เป็นกรอบแนวคิด (Concept) ที่มีความสำคัญมากที่สุดและเป็นกรอบแนวคิดที่เก่าแก่ที่สุดแนวคิดหนึ่งในทางรัฐศาสตร์ซึ่งประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองรูปแบบหนึ่งซึ่งแปลมาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Democracy” มีรากศัพท์มาจากคำในภาษากรีก 2 คำคือ “Demos” แปลว่า ประชาชนสามัญและ “Kratos” แปลว่าการปกครอง เมื่อรวมเรียกว่า “Demokratia” คือรูปแบบของรัฐธรรมนูญที่ประชาชนสามัญเป็นผู้ปกครอง (วิสุทธิ โพธิ์แท่น, 2538: 21)

นอกจากนั้น ยังมีผู้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความของประชาธิปไตยซึ่งเป็นประโยชน์ในการศึกษาทำความเข้าใจประชาธิปไตยยิ่งขึ้น

Dewey (1969 : 81-99) ได้กล่าวว่าประชาธิปไตยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือแบบการปกครองและแบบวิถีชีวิตโดยกล่าวว่าแบบที่สองนี้มีความสำคัญกว่าแบบแรก เพราะแบบวิถีการดำเนินชีวิตนั้นจะส่งผลให้การปกครองสมบูรณ์ขึ้นและประสบผลสำเร็จซึ่งได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยในลักษณะที่เป็นวิถีชีวิตว่าหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ 3 ประการด้วยกันคือ

1. การเคารพซึ่งกันและกันได้แก่การเคารพในสิทธิและเสรีภาพซึ่งกันและกันเคารพในความคิดและการกระทำของผู้อื่น
2. การแบ่งปันการร่วมมือและการประสานงานกันได้แก่การอาสารับทำงานตามความสามารถการมีความร่วมมือทำตามอรรถภาพการทำตามมติของส่วนรวมได้วางแผนกัน
3. การมีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา ได้แก่ การทำงานหรือกิจกรรมใด ๆ ด้วยความรอบคอบ

อริสโตเติล ได้ให้คำจำกัดความหมายของประชาธิปไตยว่า “ประชาธิปไตย คือ สภาวะที่คนที่เป็นไทและคนยากจน ซึ่งมีจำนวนข้างมากในสังคมได้รับมอบหมายให้กุมอำนาจของรัฐไว้ในมือ ประชาธิปไตยที่บริสุทธิ์ที่สุด ได้รับการเรียกเช่นนั้นได้ ก็เพราะมีสภาพแห่งความเสมอภาคปรากฏอยู่ที่นั่น และกฎหมายของรัฐมุ่งรับรองความเสมอภาคนั้น และเพราะว่าคนยากจนจะไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายต่ำต้อยกว่าคนรวย หรือว่าอำนาจสูงสุดจะต้องอยู่ในกำมือของฝ่ายใดทั้งสองฝ่ายจะมีส่วนใช้อำนาจนั้นด้วยกัน ถ้าตามที่คนสวนใหญ่เห็นว่าเสรีภาพ และความเสมอภาคมีอยู่ในประชาธิปไตยแล้วทุกแผนการของรัฐบาลก็ต้องเปิดประตูให้กับทุกคน ดังนั้นที่ใดที่เป็นประชาชนเป็นฝ่ายข้างมากและสิ่งที่พวกเขาตกลงคะแนนแล้วจะเป็นกฎหมายจึงเป็นข้อพิสูจน์ได้ว่าในสภาวะเช่นนั้นก็ควรจะเรียกได้ว่าเป็นประชาธิปไตย” (อมร รัชสาสัจย์ และคณะ, 2539: 9-10)

วิลเลียม ริคเคอร์ กล่าวว่า “ประชาธิปไตย” คือรูปของรัฐบาลที่พลเมืองที่มีสัดส่วนพอสมควรมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศโดยตรง หรือโดยอ้อมจึงแตกต่างชัดเจนจากรัฐบาลที่คนชนชั้นหนึ่ง

หรือ กลุ่มหนึ่งควบคุมหรือโดยคนๆเดียว ในประชาธิปไตยโดยตรงพลเมืองออกเสียงลงมติออกกฎหมายในที่ประชุมใหญ่ดังเช่น นครรัฐกรีกโบราณ และในเมืองแถบนิวอิงแลนด์ ในปัจจุบันประชาธิปไตยโดยอ้อม พลเมืองเลือกเจ้าหน้าที่มาเป็นตัวแทนตนในรัฐบาล ซึ่งการมีตัวแทนในรัฐบาลเป็นแบบอย่าง ประชาธิปไตยสมัยใหม่ในโลกตะวันตกลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยจึงได้แก่ ลักษณะที่ว่าพลเมืองต้องมีอิสระในการพูด และการประชุมเป็นต้นเพื่อที่จะก่อตั้งพรรคการเมืองที่จะมารณรงค์ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถเลือกผู้สมัครจากพรรคเหล่านี้ ในการเลือกตั้งที่ทำกันอยู่เป็นปกติ และท่านยังได้อธิบาย อุดมการณ์ของประชาธิปไตยว่ารวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ความยุติธรรมในอุดมคติเสรีภาพที่จะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันสิทธิในร่างกายที่จะไม่ถูกจับกุม และความเสมอภาคอย่างน้อยก็เสมอภาค ในการมีโอกาสเท่าเทียมกัน (อมร รักษาสัตย์ และคณะ, 2539: 28-29)

Joseph Schumpeter กล่าวว่าประชาธิปไตยเป็นระบบการเมืองที่มีการเลือกตั้งอย่างเสรี ซึ่งได้สร้างระบบการตรวจสอบ ได้ผู้ปกครองมาจากการลงคะแนนของมวลชน ในปัจจุบันบริบทที่เราสนใจมักอยู่ที่ประชาธิปไตยทางการเมือง ซึ่งเป็นที่ยอมรับรวมกันเป็นการคงอยู่ของสิทธิทางการเมือง และเสรีภาพของพลเมือง รวมถึงการแข่งขันระหว่างกลุ่มต่างๆ (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2548: 4)

Robert A.Dahl กล่าวว่าประชาธิปไตยคือระบบการเมืองระบอบหนึ่งที่ทางรัฐบาลต้องตอบสนองความชอบของประชาชนที่ถือว่าเป็นความเท่าเทียมของการเมือง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของประชาธิปไตย ความรับผิดชอบประชาชนต้องมีโอกาสในการกำหนด ความพอใจของเขานั้นคือต้องประกันว่าประชาชนมีเสรีภาพที่จะรวมตัวกันมีเสรีภาพในการแสดงออกสิทธิ ในการลงคะแนนมีแหล่งทางเลือกของข้อมูลมีเสรีภาพ มีการเลือกตั้งที่ยุติธรรม ผู้นำทางการเมืองในการแข่งขันเพื่อการเลือกตั้ง และมีสถาบันในการดำเนินการตามนโยบาย ที่มาจากการเลือกตั้ง และการแสดงออกของประชาชน (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2548 : 6)

Elzioni - Halevy กล่าวว่า ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่อำนาจในการปกครองของรัฐบาลมาจากการยินยอมของประชาชนส่วนใหญ่การยินยอมนี้แสดงออกโดยการดำเนินการให้ประชาชน ได้รับ และใช้อำนาจโดยสม่ำเสมอเสรีมีการเลือกตั้งที่เป็นการแข่งขัน โดยผู้ที่เป็นผู้ใหญ่ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการเลือกตั้งหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย คือเสรีภาพของประชาชนที่รวมเสรีภาพในการ พูดได้รับข้อมูลสมาคม และมีส่วนร่วมในการแข่งขันทางการเมือง (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2548 : 7)

บวรศักดิ์ กล่าวว่าประชาธิปไตยค่อนข้างเป็นพลวัต เพราะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม และยังมีการอภิปรายกันถึงความหมายที่แท้จริงอยู่อย่างกว้างขวางแต่มิติที่สำคัญของประชาธิปไตย ก็คือการแข่งขันการมีส่วนร่วมและเสรีภาพทางการเมือง

ณัชชาภัทร อุตรงจิต (2547 : 105) ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยไว้ 2 รูปแบบคือแบบแคบและแบบกว้างซึ่งความหมายของประชาธิปไตยแบบแคบ คือรูปแบบการปกครองรูปแบบหนึ่งซึ่งมีลักษณะพิเศษที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยมีสิทธิอำนาจ และโอกาสในการเข้าควบคุมกิจการทางการเมืองของชาติ และความหมายแบบกว้างคือปรัชญาของสังคมมนุษย์หรือวิถีชีวิตที่ยึดถืออุดมคติ หรือหลักการที่กำหนดพฤติกรรมระหว่างมนุษย์ในสังคม ในกิจการ

ทางการเมืองเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม และเช่นเดียวกัน บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2548 : 12-15) ได้ทำการศึกษา และอธิบายรูปแบบต่างๆของประชาธิปไตยดังนี้

1. ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) ประชาธิปไตยทางตรงเป็นระบบที่ให้ประชาชนเจ้าของอำนาจอธิปไตยเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยด้วยตนเอง หรือร่วมใช้อำนาจอธิปไตยโดยมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการคือ (1) ประชาชนเป็นผู้ริเริ่มโดยการริเริ่มนั้นต้องมีสภาพบังคับให้มีการเริ่มต้นกระบวนการและ (2) ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายการขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งย่อมทำให้รูปแบบ การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ๆ ไม่อาจเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ การตัดสินใจ ในขั้นสุดท้ายโดยประชาชนถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของประชาธิปไตยทางตรง ประชาธิปไตยโดยตรง จึงเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ที่สุดของการเมือง ของพลเมืองเพราะพลเมืองเป็นผู้มีส่วนร่วมโดยตรงในการเมืองด้วย การลงมติตัดสินใจของตนเองด้วยตนเอง และเพื่อตนเองทุกเรื่อง โดยไม่ต้องมีแทนราษฎรปัจจุบันมีการใช้ประชาธิปไตยทางตรงในเรื่องของการลงประชามติ (Referenda) การเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน (initiative) การถอดถอนผู้แทนรายบุคคลหรือทั้งสภา (Recall) อย่างไรก็ตามถึงแม้ประชาธิปไตยทางตรงจะมีลักษณะค่อนข้างสมบูรณ์แบบ แต่ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องที่เป็นไม่ได้สำหรับรัฐสมัยใหม่ที่มีขนาดใหญ่มีประชากรจำนวนมาก และมีโครงสร้างสังคมที่ซับซ้อนที่จะทำให้ประชาชนทุกคนปกครองประเทศด้วยตนเอง และเป็นไปไม่ได้ในความเป็นจริงที่ประชาชนทุกคนจะสามารถใช้อำนาจอธิปไตยทั้งนิติบัญญัติบริหาร และตุลาการด้วยตนเองโดยตรงด้วยมีข้อจำกัดในเรื่องที่ประชุมและเวลาการประชุม

ด้วยเหตุนี้ ประเทศส่วนใหญ่ในโลกที่ต้องการให้พลเมืองมีส่วนร่วมในการเมืองจึงหันมานิยมระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนราษฎร ด้วยการให้ราษฎรเลือกผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่ตัดสินใจบริหารบ้านเมืองแทนตนเอง

2. ประชาธิปไตยแบบผู้แทน (Representative Democracy) ประชาธิปไตยแบบผู้แทนเป็นระบบที่ให้ประชาชนเลือกผู้แทนไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนเองถ้าเป็นระบบรัฐสภาประชาชนจะเลือกตั้ง เฉพาะสมาชิกรัฐสภาซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติและสมาชิกรัฐสภาจะไปแต่งตั้งฝ่ายบริหารเองถ้าเป็นระบบประธานาธิบดีประชาชนจะเลือกตั้งทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารด้วยตนเอง ประชาธิปไตยแบบผู้แทน อาจกล่าวได้ว่าเป็นประชาธิปไตยทางอ้อม (Indirect Democracy) อย่างไรก็ตามก็ตีประชาธิปไตยแบบผู้แทน ยังมีปัญหาอยู่ที่ว่าผู้แทนที่ประชาชนเลือกเข้าไปนั้นจะทำหน้าที่สมกับการเป็นผู้แทนของปวงชนหรือไม่ เพราะมักพบว่าเมื่อผู้แทนได้รับอำนาจก็จะมีบางคนที่ใช้อำนาจไปในทางที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมเป็นธรรมและบางครั้งเป็นไปเพื่อตนเองหรือกลุ่มของตนและมีการตัดสินใจที่ประชาชนไม่ได้รับทราบทำให้รูปแบบ ของประชาธิปไตยอื่นๆมีการนำมาใช้ในเวลาต่อมา

3. ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) แนวคิดของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมกำเนิดขึ้นตั้งแต่กรีกโบราณและศตวรรษที่ 18-20 ซึ่งได้เผยแพร่ในโลกตะวันตกอีกครั้งใน ค.ศ. 1960 โดย Garol Patman ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเป็นการเรียกระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง และในการตัดสินใจระดับต่างๆ มากขึ้นมิใช่ว่าประชาชนจะสามารถทำได้แต่เพียงเลือกตั้งอย่างเดียวยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในกระบวนการตัดสินใจเรื่องต่างๆเช่นการเปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวและความคืบหน้าของการบริหารจัดการประเทศโดยผู้ที่ทำหน้าที่แทน

ประชาชนหรือการเปิด โอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลแก่ผู้ที่ทำหน้าที่แทนตนเพื่อใช้ประกอบการ ตัดสินใจในเรื่องต่างๆรวมทั้งการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและถอดถอนผู้ที่ทำหน้าที่แทนประชาชนซึ่งขาดประสิทธิภาพบกพร่องต่อหน้าที่ หรือไม่สุจริตแล้วแต่กรณี

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) เกี่ยวข้องกับวิธีการกระจายอำนาจและทรัพยากรต่างๆที่ไม่เท่าเทียมกันอันมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและวิธีการที่ประชาชนเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อตน ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจึงหมายถึง การที่อำนาจในการตัดสินใจไม่ควรเป็นของกลุ่มคนจำนวนน้อยแต่อำนาจควรได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชนเพื่อทุก ๆ คน ได้มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนร่วม

หลักการหรือองค์ประกอบสำคัญของคำว่าประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมคือการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร

- 1) เน้นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจและการจัดทรัพยากรต่าง ๆ ในระหว่างประชาชนให้เท่าเทียมกัน
- 2) อำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ นั้น จะส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน
- 3) เพิ่มการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน
- 4) มีความยืดหยุ่นได้กล่าวคือมีโครงสร้างการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้มีความโปร่งใสและคำนึงถึงความต้องการทรัพยากรของผู้มีส่วนร่วม
- 5) การมีส่วนร่วมของประชาชนมีทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
- 6) ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารกระบวนการทางนโยบายและกระบวนการยุติธรรม

ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบบการเมืองที่สะท้อนถึง文明(Civilization) ของสังคมมนุษย์จนเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชนหมายถึงประชาชนทั้งหมดเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย

การปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยประชาชนหมายถึงประชาชนเป็นผู้เลือกตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่ในการปกครอง และการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองเพื่อประชาชนหมายความว่า ตัวแทนที่ประชาชนเลือกตั้งเข้ามาทำหน้าที่ในการปกครอง จะต้องใช้อำนาจในการปกครองเพื่อประโยชน์สุขของ ประชาชน จะใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ของตนเองและพรรคพวกมิได้ ถ้าเมื่อใดปรากฏว่าผู้แทนที่เข้ามาทำหน้าที่ในการปกครอง มิได้ใช้อำนาจเพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์สุขให้แก่ประชาชน ประชาชน ในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยสามารถถอดถอนผู้ปกครองได้ทุกโอกาส

จากแนวคิดที่ศึกษาเรื่องความหมายและพื้นฐานของอุดมการณ์ของประชาธิปไตย สามารถสรุปได้ว่าประชาธิปไตยเป็นระบบการปกครองที่อำนาจสูงสุดอยู่ในมือของประชาชน ซึ่งมีสิทธิในการตัดสินใจผ่านกระบวนการเลือกตั้งที่เปิดเผยและยุติธรรม เสรีภาพของบุคคลและความเท่าเทียมของสิทธิเป็นหลักการหลักที่ประชาธิปไตยยึดถือ รวมถึงการมีเสรีภาพในการแสดงออก, เสรีภาพในการ

รวมตัว, และการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นกลาง ระบบการปกครองนี้เน้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง และมุ่งเน้นการพัฒนาสังคมที่มีการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางจากทุกภาคส่วนของประชากร

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

2.3.1 ความหมายของผู้สูงอายุ

ราชบัณฑิตยสถาน (2552 : 347) ได้กำหนดคำเรียกว่า “ผู้สูงอายุ” ว่าเป็นผู้ที่สูงทั้งวัยวุฒิ คุณวุฒิและประสบการณ์

สรินทร์ เกรย์และคณะ (2556 : 1) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุว่า หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปและเป็นอายุที่เริ่มได้รับสวัสดิการต่าง ๆ จากภาครัฐ เช่น อายุเกษียณของข้าราชการหรืออายุที่เริ่มได้รับเบี้ยยังชีพ

ทั้งนี้ผู้สูงอายุไม่ได้มีลักษณะเหมือนกันหมด แต่จะมีความแตกต่างกันไปตามช่วงอายุ โดยแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุไว้ 3 กลุ่ม ดังนี้ (กลุ่มการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2553 : เว็บไซต์)

1. ผู้สูงอายุตอนต้น อายุ 60 - 69 ปี เป็นผู้สูงอายุที่ยังมีกำลังช่วยเหลือตนเองได้
2. ผู้สูงอายุตอนกลาง อายุ 70 - 79 ปี เป็นผู้สูงอายุที่เริ่มมีอาการเจ็บป่วย ร่างกายเริ่มอ่อนแอ มีโรคประจำตัวหรือโรคเรื้อรัง
3. ผู้สูงอายุตอนปลาย อายุ 80 ปีขึ้นไป เป็นผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยบ่อยขึ้น อวัยวะเสื่อมสภาพ และอาจมีภาวะทุพพลภาพ

การจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุตามศักยภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ได้ประยุกต์เกณฑ์การประเมินความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวัน ดัชนีบาร์ธเอลเอดีแอล (Barthel ADL Index) ดังนี้ (อัญชิษฐา ศิริคำเพ็ง และภักดี โพธิ์สิงห์, 2560 : 238)

กลุ่มที่ 1 ติดสังคม ผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้ ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม ชุมชนได้ สามารถเดินขึ้นบันไดเองโดยไม่ต้องช่วยเหลือ เดินออกนอกบ้านได้ เดินตามลำพังบนทางเรียบได้ รับประทานอาหารด้วยตนเองได้ดี ใช้สุขาด้วยตนเองได้อย่างเรียบร้อย

กลุ่มที่ 2 ติดบ้าน ผู้สูงอายุกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองได้บ้าง ไม่สามารถเดินตามลำพังบนทางเรียบได้ต้องใช้อุปกรณ์ช่วยเหลือ ต้องการความช่วยเหลือขณะรับประทานอาหาร ต้องการความช่วยเหลือพาไปห้องน้ำ

กลุ่มที่ 3 ติดเตียง ผู้สูงอายุที่ป่วยและช่วยเหลือตนเองไม่ได้ พิกัด/ทุพพลภาพไม่สามารถย้ายตนเองขณะนั่งได้ ไม่สามารถขยับได้ในท่านอน การรับประทานอาหารกลืนลำบาก แม้ว่าผู้ดูแลจะป้อนอาหารให้ ต้องขยับภายในท่านอนหรืออยู่บนเตียง สวมใส่ผ้าอ้อมตลอดเวลาต้องเปลี่ยนผ้าอ้อมประจำ

เจมส์และเรนเนอร์ (อ้างถึงใน เพ็ญผกา กาญจนภาส, 2541 : 8-9) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุ ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นธรรมดาในสิ่งมีชีวิตและได้แบ่งระดับของความสูงอายุออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การสูงอายุตามวัย (Chronological Aging) หมายถึง การสูงอายุตามปีปฏิทิน โดยนับจากปีที่เกิดเป็นต้นไป

2. การสูงอายุตามสภาพร่างกาย (Biological Aging) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย และกระบวนการหน้าที่ที่ปรากฏขณะที่มีอายุเพิ่มขึ้น

3. การสูงอายุตามสภาพจิตใจ (Psychological Aging) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในหน้าที่ของการรับรู้ แนวความคิด ความจำ การเรียนรู้ เซวณปัญญาและลักษณะที่ปรากฏในระยะต่าง ๆ ของแต่ละคนที่มีอายุเพิ่มขึ้น

4. การสูงอายุตามสภาพสังคม (Sociological Aging) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ สถานภาพของบุคคลในระบบสังคม เช่น ครอบครัว หน้าที่การงาน รวมถึงความสำคัญในฐานะผู้มีประสบการณ์

จากแนวคิดที่ศึกษาเกี่ยวกับความหมายและอุดมการณ์ของประชาธิปไตย สรุปได้ว่า ประชาธิปไตยเป็นระบบการปกครองที่สำคัญและครอบคลุมที่อำนาจสูงสุดอยู่ในมือของประชาชน ผ่านกระบวนการเลือกตั้งที่เป็นธรรมและเสรี ระบบนี้เน้นหนักที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมืองและการจัดการประเทศ ซึ่งไม่เพียงแต่ประกอบไปด้วยการเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ และแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายและการบริหารจัดการของรัฐบาล ประชาธิปไตยยังหมายถึงการคุ้มครองเสรีภาพพื้นฐานและสิทธิมนุษยชน เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการรวมตัว และการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นกลาง ทำให้ประชาธิปไตยเป็นระบบที่ตอบสนองและสะท้อนถึงความต้องการและประโยชน์ของประชาชนได้อย่างกว้างขวาง.

จากแนวคิดที่ศึกษาเกี่ยวกับความหมายของผู้สูงอายุ สรุปได้ว่าคำว่า “ผู้สูงอายุ” หมายถึงบุคคลที่มีอายุมากตามปฎิทิน โดยทั่วไปคืออายุ 60 ปีขึ้นไป และมักจะมี ความหมายที่แตกต่างกันตามบริบท ได้แก่ ความสูงวัยในทางกายภาพ ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่เกิดจากการแก่ตัว, ความสูงวัยทางจิตใจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในการรับรู้และความสามารถทางจิตใจ, และ ความสูงวัยทางสังคม ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทและสถานภาพในสังคม ผู้สูงอายุยังแบ่งออกเป็นกลุ่มต่างๆ ตามความสามารถในการดำรงชีวิตประจำวัน ตั้งแต่กลุ่มที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เต็มที่จนถึงกลุ่มที่ต้องพึ่งพาการดูแลจากผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง

2.3.2 การเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ

มนุษย์ทุกคนย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัยในวัยสูงอายุร่างกายจะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปทางที่เสื่อมโทรมมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงของอวัยวะต่างๆ ในร่างกายของแต่ละคนจะเกิดขึ้นไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างที่สำคัญ คือ กรรมพันธุ์ โรคหรือความเจ็บป่วย สิ่งแวดล้อมหรือสิ่งที่ปฏิบัติอยู่ เช่น ดิน ฟ้า อากาศ อาหาร อาชีพ ความเครียด การออกกำลังกาย การพักผ่อน ฯลฯ ซึ่งปัจจัย 2 ประการหลังถ้าหากผู้สูงอายุดูแล รักษาสุขภาพร่างกาย และปฏิบัติตนอย่างถูกต้องแล้วก็จะสามารถลดปัจจัยต่างๆ เหล่านี้เพื่อช่วยชะลอความ เสื่อมของร่างกายได้

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย

การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ที่เกิดขึ้นในทุกกระบวนการหน้าที่ของร่างกาย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของอวัยวะและระบบต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุ มีดังนี้

1.1 ระบบผิวหนัง ผิวหนังบางลง เซลล์ผิวหนังลดความยืดหยุ่นของผิวหนังไม่ดีผิวหนังเหี่ยว และมีรอย่น ไขมัน ได้ผิวหนังลดลงทำให้ร่างกายทนต่อความหนาวเย็นได้น้อยลง ต่อมาเหงื่อ

เสียหายที่ไม่สามารถขับเหงื่อได้จึง เกิดอาการเป็นลมแดดได้ภายในเวลาที่อากาศร้อนจัด ต่อมาไขมันทำงานน้อยลงผิวหนังแห้งและแตกง่าย สีของ ผิวหนังจางลงเพราะเซลล์สร้างสีทำงานลดลงแต่มีสารสีสะสมเป็นแห่งๆ ทำให้เป็นจุดสีน้ำตาลทั่วไป ผผ และขนทั่วไปมีสีจางลง หรือเป็นสีขาวและจำนวนลดลงการรับรู้ความรู้สึกต่ออุณหภูมิการสัมผัสเย็น และ ความเจ็บปวดที่ผิวหนังลดลง เล็บแข็งและหนาขึ้น สีเล็บเข้มขึ้น

1.2 ระบบประสาทและประสาทสัมผัส ขนาดของสมองลดลง น้ำหนักสมองลดลงจำนวนเซลล์สมองและเซลล์ประสาทลดลง ประสิทธิภาพการทำงานของสมองน้อยลง ปฏิกริยาการตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ ลดลงการเคลื่อนไหวและ ความคิดเชิงซ้ำ ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ความจำเสื่อมโดยเฉพาะเรื่องราวใหม่ๆ แต่สามารถจำเรื่องราวเก่าได้ดี ความกระตือรือร้นน้อยลง ความคิดอาจสับสนได้แบบแผนการนอนเปลี่ยนแปลง เวลานอนน้อยลง เวลาตื่นมากขึ้น

การมองเห็นไม่ดีขึ้นม่านตาเล็กลงปฏิกริยาการตอบสนองของรูม่านตาต่อแสงลดลง หนึ่งตาตก แก้วตาเริ่มขุ่นมัวเกิดต้อ กระจกรอบๆ กระจกตาจะมีไขมันมาสะสมเห็นเป็นวงสีขาวหรือเทาลาน สายตา แคบ กล้ามเนื้อลูกตาเสื่อม ความไวในการมองภาพลดลง สายตายาวขึ้น มองภาพใกล้ไม่ชัด การมองเห็นในที่มืดหรือเวลากลางคืนไม่ดีต้องอาศัยแสงช่วยจึงจะมองเห็นได้ชัดขึ้น ความสามารถในการเทียบสีลดลง การผลิตน้ำตาลดลง ทำให้ตาเกิดภาวะระคายเคืองต่อเยื่อตาได้ง่าย การได้ยินลดลงหูตึงมากขึ้น เนื่องจากการเสื่อมของอวัยวะในหูชั้นในมากขึ้น แก้วหูตึงมากขึ้น ระดับเสียงสูงจะเสียการได้ยินมากกว่าระดับเสียงต่ำ เสียงพูดของผู้สูงอายุเปลี่ยนไป เพราะมีการเสื่อมของกล้ามเนื้อกล่องเสียงและสายเสียงบางลง หลอดเลือดที่ไปเลี้ยงหูชั้นในเกิดภาวะแข็งตัวมีผลทำให้เกิดอาการเวียนศีรษะและการเคลื่อนไหวไม่คล่องตัว

การดมกลิ่นไม่ดีเพราะมีการเสื่อมของเยื่อโพรงจมูกการรับรสของลิ้นเสียไป ตอมรับรสทำหน้าที่ลดลง โดยทั่วไปการรับรสหวานจะสูญเสียก่อนรสเปรี้ยวรสขมหรือรสเค็ม เป็นผลให้ผู้สูงอายุรับประทานอาหารไม่อร่อยเกิดภาวะเบื่ออาหาร

1.3 ระบบกล้ามเนื้อและกระดูก จำนวนและขนาดเส้นใยของกล้ามเนื้อลดลง มีเนื้อเยื่อเกี่ยวพันเข้ามาแทนที่มากขึ้น มีผลทำให้ความแข็งแรงและความว่องไวในการเคลื่อนที่ของร่างกายลดลง ประสิทธิภาพการทำงานของเอนไซม์ในกล้ามเนื้อลดลง เซลล์กระดูกลดลง แคลเซียมสลายออกจากกระดูกมากขึ้นและไปเกาะบริเวณกระดูกอ่อน เช่น ขาโยโครง ทำให้การเคลื่อนไหวของทรงอกลดลง ทำให้กระดูกผู้สูงอายุเปราะและหักง่าย แม้ว่าจะไม่ได้รับอุบัติเหตุ ความยาวของกระดูกสันหลังลดลงและผุมากขึ้น เพราะฮอร์โมนกระดูกบางลง ทำให้เกิดหลังค่อมและเอียงมากขึ้นความสูงลดลง 2 นิ้วจากอายุ 20 - 70 ปี (1.2 เซนติเมตร ทุก 20 ปี) ความยาวของกระดูกยาวคงที่ แต่ภายในจะกลวงมากขึ้น การทรงตัวไม่ดี ไม่กระฉับกระเฉง ความสามารถในการดูแลตนเองและการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันจึงลดลง กระดูกอ่อนบริเวณข้อต่อต่าง ๆ เสื่อมมากขึ้นตามอายุ น้ำไขข้อลดลง เป็นสาเหตุทำให้กระดูกเคลื่อนที่มาสัมผัสกัน เกิดข้ออักเสบและติดข้อได้ง่าย

1.4 ระบบหัวใจและหลอดเลือด ในกล้ามเนื้อหัวใจฝ่อลีบ มีเนื้อเยื่อพังผืดไขมัน และสารไลโปฟุสซิน มาสะสมภายในเซลล์มากขึ้น ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง ลิ้นหัวใจแข็งและหนาขึ้น มีแคลเซียมมาเกาะมากขึ้น ทำให้การปิดเปิดของลิ้นหัวใจไม่ดี เกิดภาวะลิ้นหัวใจรั่วและตีบได้ผนังหลอดเลือดหนาและมีความยืดหยุ่นน้อยลงเพราะมีเส้นใยคอลลาเจนมากขึ้น เกิดภาวะหลอดเลือด

เลือดแดงแข็งตัว ความแรงของซีพาร์ลดลง กล้ามเนื้อหัวใจทำงานเพิ่มขึ้น และต้องการออกซิเจนเพิ่มขึ้น

1.5 ระบบทางเดินหายใจ หลอดลมและหลอดลมมีขนาดใหญ่ขึ้น ความยืดหยุ่นของเนื้อเยื่อปอดลดลงเพราะมีเส้นใยอีลาสตินลดลง ความแข็งแรงและการหดตัวของกล้ามเนื้อที่ช่วยในการหายใจเข้าออกลดลง เนื้อหุ้มปอดแห้งทึบ ทำให้ปอดขยายและหดตัวได้น้อยลง การระบายอากาศหายใจลดลง ถุงลมมีจำนวนลดลง ถุงลมที่เหลือจะมีขนาดใหญ่ขึ้น ผนังถุงลมแตกง่าย เกิดโรคถุงลมโป่งพองง่าย หลอดลมแข็งขาดความยืดหยุ่น ทำให้หายใจหอบเหนื่อยได้ง่าย

1.6 ระบบทางเดินอาหาร การผลิตเอนไซม์ และลดลง 1 ใน 3 ทำให้การย่อยแบ่งและน้ำตาลในปากลดลง ความรู้สึกหิวอาหารน้อยลงเนื่องจากการเคลื่อนไหวของกระเพาะอาหารลดลง การผลิตน้ำย่อย กรดเกลือและเอนไซม์ต่างๆ ในกระเพาะอาหารลดลง การดูดซึมแคลเซียมและธาตุเหล็ก วิตามินบี 2 ลดลง ผู้สูงอายุเกิดโรคกระดูกผุและโลหิตจางได้ง่าย การเคลื่อนไหวของลำไส้เล็กและลำไส้ใหญ่ลดลง ประกอบกับการหดตัวของกล้ามเนื้อหน้าท้องลดลง และผู้สูงอายุชอบรับประทานอาหารอ่อน ย่อยง่ายที่ไม่มีกาก จึงเป็นเหตุให้เกิดภาวะท้องผูก ทำให้เบื่อาหาร ท้องอืดง่าย ตับมีความสามารถในการทำลายพิษลดลง จึงเกิดพิษของยาได้ง่ายในผู้สูงอายุ ปริมาณน้ำดีลดลง รวมทั้งมีความหนืดเพิ่มขึ้นตามอายุ มีผลทำให้เกิดนิ่วในถุงน้ำดีได้ง่าย ตับอ่อนทำหน้าที่เสื่อมลง ผลิตอินซูลินได้น้อย และ ที่ผลิตมานั้น มีประสิทธิภาพในการนำน้ำตาลเข้าสู่เนื้อเยื่อต่ำ ทำให้น้ำตาลที่เลือดถูกสะสมเป็นไขมันส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งจะคงอยู่ในกระแสเลือด และมีบางส่วนเท่านั้นที่ถูกขับออก ผู้สูงอายุจึงเป็นเบาหวานอย่างอ่อนได้ หรือมีแนวโน้ม ที่จะเป็นเบาหวานได้ง่ายกว่าวัยหนุ่ม – สาว

1.7 ระบบทางเดินปัสสาวะ อัตราการกรองของไตลดลง ทำให้การดูดกลับของสารต่างๆ น้อยลง ทำให้ปัสสาวะเจือจางมากขึ้น ความถ่วงจำเพาะของปัสสาวะลดลงทำให้การถ่ายปัสสาวะไม่ดี กล้ามเนื้อกระเพาะปัสสาวะอ่อนกำลังลง จึงมีปัสสาวะตกค้างอยู่มากมายหลังถ่ายปัสสาวะแต่ละครั้งมีผลทำให้ผู้สูงอายุปัสสาวะบ่อย นอกจากนี้ผู้สูงอายุชายมีต่อมลูกหมากโต ทำให้ปัสสาวะได้ลำบาก ผู้หญิงกลั้นปัสสาวะไม่อยู่ เพราะกล้ามเนื้ออุ้งเชิงกรานหย่อน โดยเฉพาะในหญิงที่คลอดบุตรมาแล้วหลายคน

1.8 ระบบสืบพันธุ์ ผู้สูงอายุชายลูกอัณฑะเหี่ยวเล็กลงและผลิตเชื้ออสุจิได้น้อยลง ขนาดและรูปร่างของเชื้ออสุจิเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการผสมกับไข่ได้น้อยลง ความหนืดของน้ำเชื้อลดลง ไขมันบริเวณใต้หัวหน่าวและขนลดลง ผู้สูงอายุหญิงรังไข่จะฝ่อเล็ก มดลูกมีขนาดเล็กลง เยื่อบุภายในมดลูกบางลง มีเนื้อพังผืดมากขึ้น ปากมดลูกเหี่ยวและมีขนาดเล็กลง รอยย่นและความยืดหยุ่นทางช่องคลอดเล็กลง ทำให้เกิดความรู้สึกเจ็บในระหว่างร่วมเพศและความรู้สึกทางเพศลดลง ช่องคลอดสีขาวซีด เพราะมีเลือดมาเลี้ยงน้อยลง ภายในช่องคลอดมีความเป็นด่างมากขึ้น ทำให้เกิดการอักเสบและติดเชื้อได้ง่าย

1.9 ระบบต่อมไร้ท่อ น้ำหนักของต่อมใต้สมองลดลง 20 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อเยื่อเกี่ยวพันเข้ามาแทนที่มากขึ้น การไหลเวียนเลือดที่ต่อมใต้สมองลดลง การผลิตฮอร์โมนรังไข่เพิ่มขึ้นในผู้หญิง แต่คงที่และเพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ ในผู้ชาย ส่วนการผลิตฮอร์โมนอื่นอาจคงที่หรือลดลง

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและอารมณ์

การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและอารมณ์ สภาวะทางจิตใจเกี่ยวข้องกับผูกพันกับสภาวะทางร่างกายอย่างใกล้ชิด เมื่อร่างกายเปลี่ยนแปลงไปตามวัยที่เพิ่มขึ้น อารมณ์และจิตใจย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยประกอบกับวัยสูงอายุที่เป็นวัยที่ต้องพบกับความสูญเสียในด้านต่างๆ ได้แก่ การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เช่น คู่ครอง บุตรหลาน ญาติสนิท เพื่อน การสูญเสียสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ การสูญเสียสัมพันธภาพภายในครอบครัว เนื่องจากบุตรมีครอบครัวและแยกครอบครัวออกไปจึงมีผลต่อพัฒนาการทางจิตของผู้สูงอายุโดยทั่วไปที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงจนสังเกตได้ ดังนี้

บุคลิกภาพในผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมและภาวะวิกฤตที่แต่ละบุคคลได้เผชิญแตกต่างกันออกไป ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอัตโนมิติในนิสัยดั้งเดิมของตนจนเกิดการล้มเหลวในโครงสร้างบุคลิกภาพบุคลิกภาพ จึงเสียไปจนอยู่ร่วมกับผู้อื่นไม่ได้

การเรียนรู้และความจำของผู้สูงอายุ จะลดลงและมีความยากลำบากในเรื่องความจำระยะสั้นหรือตระหนักถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้น้อยกว่าผู้ที่อายุน้อย แต่การเรียนรู้กลับและการตระหนักถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วยังคงสูงอยู่ ซึ่งความจำที่เสื่อมลงในวัยผู้สูงอายุมักมีผลกระทบจากการมีพยาธิสภาพในสมอง

ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผู้สูงอายุมักมีความมั่นคง ทางความคิดจนดูเหมือนจะเป็นความคิดที่กล้าแข็งดีอยู่แล้วและระมัดระวังรอบคอบต่อการตัดสินใจต่างๆ ผู้สูงอายุไม่ตัดสินใจรวดเร็ว เพราะต้องการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงหรือเพราะกลัวความล้มเหลวจากสิ่งที่เคยเรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆ ในอดีต จึงทำให้ผู้สูงอายุถูกบอกว่าไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์แต่โดยความจริงแล้วความสูงอายุนั้นไม่ได้เป็นขีดจำกัดในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ของผู้สูงอายุซึ่งมักมีความคิดริเริ่มใหม่โดยใช้ประสบการณ์ต่างๆ มาเรียบเรียงและฟุ้งขึ้นใหม่จริงตามความคิดของตนเอง

สติปัญญา จะประกอบด้วยความสามารถหลายด้าน เช่น ความสามารถในการพูด การคำนวณ การรับรู้ การนำเหตุผลมาใช้ เป็นต้น ในวัยสูงอายุนั้นระดับสติปัญญาอาจเสื่อมถอยลงเพียงเล็กน้อยหรืออาจไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ถ้าบุคคลนั้นไม่มีการเจ็บป่วยด้านร่างกายและจิตใจรวมทั้งสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ แต่ในรายที่มีอาการผิดปกติทางด้านร่างกายและจิตใจ จะทำให้ระดับสติปัญญาลดลงจะทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินชีวิต

การลดความสัมพันธ์กับชุมชน บทบาทของผู้สูงอายุในชุมชน จะเปลี่ยนไปหน้าที่ความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายจากชุมชนลดลง ทำให้ผู้สูงอายุขาดความเชื่อมั่นที่จะเข้ากลุ่ม ไม่กล้าแสดงออก ความสัมพันธ์กับชุมชนที่คุ้นเคยลดลง ต้องเปลี่ยนไปสู่สภาพทางสังคมใหม่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเครียดได้ (พรณี สมเทศน์, 2550 : 9-13)

3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมในที่นี้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมและบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุ เช่น การเกษียณอายุของผู้ที่ทำงานราชการเมื่ออายุ 60 ปี เป็นการสูญเสียตำแหน่งหน้าที่การงาน และรวมทั้งเกียรติและสิทธิต่างๆ ด้วย ปัญหาผู้สูงอายุที่เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมอาจจะสรุปได้ดังนี้

3.1 ปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับสมาชิกในครอบครัว สำหรับผู้ที่รับราชการตลอดเวลา ก่อนเกษียณอายุเวลาของผู้สูงอายุมักจะใช้ในการทำงานนอกบ้าน เวลาที่จะอยู่กับครอบครัวมีน้อยเกือบจะ

ไม่มีเวลาพูดคุยกันแต่พอหลังเกษียณอายุจะมีเวลาอยู่ที่บ้าน จึงเกิดปัญหาความขัดแย้งความไม่เข้าใจกันจนทำให้เกิดการเบียดเบียน ไม่ต้องการที่จะอยู่บ้าน ส่วนผู้สูงอายุที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวไม่ค่อยจะมีปัญหาเรื่องเวลาการพบปะต่อบุคคลหลานมากนัก เพราะการประกอบธุรกิจส่วนตัวอาจจะกระทำที่บ้าน เมื่อถึงวัยสูงอายุก็มอบให้ลูกหลานดำเนินกิจการต่อไปลูกหลานก็ได้ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุเรื่อยมาจึงไม่เกิดปัญหา

3.2 ปัญหาการขาดความสัมพันธ์จากเพื่อนและผู้ร่วมงาน ปัญหานี้จะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุที่รับราชการเมื่อเกษียณอายุแล้วจะทำให้ขาดความสัมพันธ์กับเพื่อนและผู้ร่วมงานเพราะผู้ที่ยังไม่เกษียณอายุมักจะอยู่ปฏิบัติงานและมีภาระส่วนตัวจนไม่มีเวลา จึงทำให้ผู้สูงอายุน้อยเนื้อต่ำใจและคิดว่าเมื่อหมดอำนาจก็ไม่มีคนมาเคารพนับถือ เกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนที่ไม่มีค่ามีความรู้สึกท้อแท้และซึมเศร้า เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ทำให้มีผลต่อสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ส่วนผู้สูงอายุที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวอาจจะพบปัญหาดังกล่าวได้จากนักธุรกิจที่ทำกิจการใหญ่ๆ มีอำนาจในการสั่งการ การควบคุม เพราะมนุษย์เราถ้าไม่รู้จักปล่อยวางยังมีความยึดมั่นถือมั่นอยู่เสมอโดยเฉพาะผู้สูงอายุจะมีผลต่อสุขภาพมากทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

3.3 ปัญหาเศรษฐกิจ จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผู้สูงอายุของไทย พบว่าปัญหาเศรษฐกิจเป็นปัญหาหลักในกลุ่มผู้สูงอายุ ทั้งนี้จะดูได้จากผู้ที่ทำงานราชการเมื่อเกษียณอายุรายได้จะลดลงในขณะที่ค่าของชีพสูงขึ้นเรื่อยๆ สำหรับผู้สูงอายุที่ยากจนไม่มีเงินสะสมไว้ในขณะที่ทำงานได้ปัญหาเศรษฐกิจเป็นปัญหาที่ทำให้ผู้สูงอายุประสบความสัมพันธ์ในเรื่องที่อยู่อาศัยเรื่องอาหารการกิน และทำให้ส่งผลไปถึงปัญหาสุขภาพส่วนผู้สูงอายุที่ทำงานส่วนตัว เมื่อแก่แล้วลูกหลานจะให้หยุดการทำงานถ้าเป็นงานที่ลูกหลานดำเนินกิจการต่อไปรายได้ก็จะแบ่งกันให้ผู้สูงอายุเหล่านี้จะไม่มีปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ แต่ถ้าผู้สูงอายุทำงานส่วนตัวและไม่มีลูกหลานดำเนินกิจการสืบทอดไปเมื่ออายุมากแล้วจะทำงานไม่ไหว เช่น ขาวนา ขาวสวน ขาวไร่ เป็นต้น อีกรงานเหล่านี้จะต้องใช้พลังงานมาก และผู้สูงอายุก็จะประสบปัญหาไม่มี ใครเลี้ยงดู ลูกหลานก็จะจากไปอยู่ในเมืองเพื่อประกอบอาชีพอื่นทั้งผู้สูงอายุให้อยู่อย่างโดดเดี่ยว

3.4 ปัญหาการใช้เวลาว่าง ปัญหานี้จะเกิดกับผู้สูงอายุที่เคยทำงานนอกบ้าน เช่น ข้าราชการหรือผู้ที่ทำงานบริษัทเอกชน มักจะพบว่าหลังจากเกษียณอายุแล้วมีเวลามาก เพราะไม่ต้องออกจากบ้านจึงไม่ทราบว่าจะใช้เวลาทำอะไร ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย และรู้สึกตนเองว่าเป็นบุคคลที่ไม่มีประโยชน์ จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหาผู้สูงอายุไทย พบว่า ปัญหาการใช้เวลาว่างเป็นปัญหาสำคัญอันหนึ่งของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นสาเหตุของความเครียด และมีผลต่อสุขภาพทั้งทางกายและจิตใจ

จากสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ อันได้แก่ ด้านร่างกายด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ ได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต และการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่อยู่ในสังคม และด้านเศรษฐกิจได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่อยู่ในสังคม เพราะว่าผู้สูงอายุต้องการการดูแลเอาใจใส่ที่แตกต่างไปจากคนในวัยอื่นๆ ผู้สูงอายุควรจะได้รับ การตอบสนองตามสภาพปัญหา และความต้องการของแต่ละบุคคล ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวจะมีลักษณะแตกต่างกันในแต่ละคน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวจะมีลักษณะแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุแต่ละคน และสภาพแวดล้อมในสังคมที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ ดังนั้น ถ้าผู้ดูแลผู้สูงอายุเข้าใจและ

สามารถแก้ไขปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุที่เกิดการเปลี่ยนแปลงได้จะทำให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุข (เบญจลักษณ์ อัครพสุชาติ, 2550 : 16-18)

จากแนวคิดที่ศึกษา สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุจะประสบกับการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน ทั้งทางกายภาพ, จิตใจ, อารมณ์ และสังคม ตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ได้แก่ การลดลงของฟังก์ชันไต, การเปลี่ยนแปลงในระบบทางเดินปัสสาวะและระบบสืบพันธุ์ ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและอารมณ์รวมถึงการตอบสนองต่อความเครียด, การเปลี่ยนแปลงในความจำ และการปรับตัวกับการสูญเสียต่างๆ ทางสังคม การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในแง่ของการปรับตัวให้เข้ากับภาวะทางกายภาพและจิตใจที่เปลี่ยนไป และการรักษาคุณภาพชีวิตที่ดี

2.3.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

สามารถแบ่งออกเป็น 3 ทฤษฎีใหญ่ คือ ทฤษฎีทางชีววิทยา ทฤษฎีทางจิตวิทยา และทฤษฎีทางสังคมวิทยา มีรายละเอียดดังนี้ (ทวิศักดิ์ หล้าภูเขียว, 2547 : 41-44)

1. ทฤษฎีทางชีววิทยา ประกอบด้วย 9 ทฤษฎี ดังนี้

1.1 ทฤษฎีว่าด้วยคอลลาเจน (Collagen) เชื่อว่าเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ สารที่เป็นส่วนประกอบของคอลลาเจนและไฟบรัสโปรตีนจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นและเกิดการจับตัวกันมาก ทำให้เส้นใยหดสั้นเข้าปรากฏรอยย่นมากขึ้น ถ้าอยู่ตรงข้อต่อจะมองเห็นปุ่มกระดูกขัดเจนซึ่งการจับตัวของเส้นใยจะมีมากในช่วงอายุ 30-35 ปีบริเวณที่มีการจับตัว ได้แก่ ผิวหนัง กระดูก กล้ามเนื้อ หลอดเลือด และหัวใจ

1.2 ทฤษฎีว่าด้วยภูมิคุ้มกัน (Immunological Theory) เชื่อว่าเมื่อมีอายุมากขึ้นร่างกายจะสร้างภูมิคุ้มกันตามปกติน้อยลงพร้อมๆ กับสร้างภูมิคุ้มกันชนิดทำลายตัวเองมากขึ้น ทำให้ร่างกายต่อสู้กับเชื้อโรคได้ไม่ดีเจ็บป่วยง่ายและภูมิคุ้มกันชนิดทำลายตัวเองจะไปทำลายเซลล์ต่างๆ ของร่างกาย โดยเฉพาะเข้าไปทำลายเซลล์ที่เจริญเต็มที่แล้วไม่มีการแบ่งตัวใหม่ เช่น เซลล์สมอง เซลล์กล้ามเนื้อหัวใจ ทำให้หัวใจวายได้ง่าย

1.3 ทฤษฎีว่าด้วยยีน (Genetic Theory) เชื่อว่าการสูงอายุนั้น เป็นลักษณะที่เกิดตามกรรมพันธุ์ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอวัยวะบางส่วนของร่างกาย คล้ายคลึงกับหลายช่วงคนเมื่อมีอายุมากขึ้น เช่น ลักษณะศีรษะล้าน ผมหงอกเร็ว

1.4 ทฤษฎีว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงและความผิดพลาดของเซลล์ร่างกาย (Somatic Mutation And Error Theories) ทฤษฎีแรกกล่าวถึง ภาวะการแบ่งตัวผิดปกติ (Mutation) ทำให้เกิดการสูงอายุก่อนวัย เช่น การได้รับรังสีเล็กน้อยเป็นประจำ หรือได้รับขนาดสูงทันที จะมีผลทำให้เซลล์ชีวิตสั้นลง สำหรับทฤษฎีความผิดพลาดเชื่อว่าเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง DNA และถูกส่งต่อไปยัง RNA เป็นเอนไซม์ที่เพ่งสังเคราะห์ใหม่ เอนไซม์ที่ผิดปกติจะผลิตสารภายในเซลล์ จะมีผลต่อกระบวนการเผาผลาญอาจเสื่อม หรือสูญเสียสมรรถภาพถ้าจำนวน RNA ลดลงมากจะมีผลทำให้เสียชีวิต

1.5 ทฤษฎีว่าด้วยการเสื่อมและถดถอย (Wear And Tear Theory) ทฤษฎีนี้เปรียบสิ่งมีชีวิตทั้งหลายเหมือนเครื่องจักรที่เชื่อว่าหลังใช้งานเสร็จแล้วมีการสึกหรอ แต่มีสิ่งมีชีวิต เช่น ผิวหนังเยื่อบุทางเดินอาหาร เม็ดเลือดแดง มีการสร้างเซลล์ใหม่มาทดแทนเซลล์เก่าที่ตายไปอย่าง

ต่อเนื่อง เป็นการชะลอความเสื่อมและถดถอยแต่ในระบบเซลล์อื่นๆ ส่วนเซลล์ประสาทและเซลล์กล้ามเนื้อจะไม่มีเพิ่มเซลล์ใหม่ เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุการเสริมสร้างจะต่างกับพวกแรกเสริมสร้างเซลล์ภายใน ทำให้ด้อยประสิทธิภาพ ชะลอความเสื่อมและถดถอยได้น้อยกว่า จะเห็นได้ว่าหน้าที่ของร่างกายทั้งโครงสร้าง มีการใช้ตลอดเวลาทำให้เกิดการเสื่อมและหมดอายุ ถ้ามีการใช้มาก มีผลทำให้เกิดการเสื่อมเร็วขึ้น

1.6 ทฤษฎีว่าด้วยการดูดซึมบกพร่อง (Deprivation Theory) เมื่อคนมีอายุมากขึ้น จะมีการเปลี่ยนแปลงขึ้น เนื่องจากความเสื่อมที่เกิดขึ้นที่ผนังเซลล์ของระบบต่างๆ ภายในร่างกายเป็นผลทำให้การดูดซึมหรือการส่งผ่านออกซิเจนและสารอาหารต่างๆ ในเลือดไปสู่อวัยวะต่างๆ ได้รับออกซิเจน สารอาหารไม่เพียงพออวัยวะจึงเสื่อมลง

1.7 ทฤษฎีว่าด้วยการสะสม (Accumulation Theory) กล่าวว่า ในน้ำเหลืองของคนหรือสัตว์ที่สูงอายุ พบว่า มีการสะสมของสารบางอย่าง ซึ่งมีผลทำให้หยุดการเจริญเติบโตของเซลล์และสารนี้จะไม่พบในน้ำเหลืองของคนหรือสัตว์ที่มีอายุน้อย สารที่สะสมนี้มีผลแทรกแซงขบวนการเผาผลาญของเซลล์ ทำให้ประสิทธิภาพของการซึมผ่านของผนังเซลล์ลดลงในที่สุด จะทำให้การทำงานของอวัยวะต่างๆ เริ่มเสื่อมลงและเสียไปในที่สุด

1.8 ทฤษฎีว่าด้วยสารอนุมูลอิสระที่เกิดจากการเผาผลาญ (Free Radical Theory) กล่าวถึง การให้ออกซิเจนของเซลล์และการเผาผลาญพวกโปรตีน คาร์โบไฮเดรตและอื่นๆ ทำให้เกิดอนุมูลอิสระ อันทำลายผนังเซลล์ให้เสื่อมสลายลงสารนี้ถูกเร่งให้เกิดมากขึ้นโดยการฉายรังสี แต่มีสารที่ป้องกันไม่ให้เกิดอนุมูลอิสระ ได้แก่ วิตามินอี โดยไปลดการเผาผลาญ วิตามินเอ วิตามินซี และไนอาซิน แอมยังช่วยจับสารอนุมูลอิสระอีกด้วย

1.9 ทฤษฎีความเครียดและการปรับตัว (Stress Adaptation Theory) กล่าวว่า ความเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันมีผลทำให้เซลล์ตายได้ บุคคลต้องเผชิญความเครียดบ่อยๆ จะทำให้บุคคลนั้นอย่างเข้าสู่วัยสูงอายุเร็ว

2. ทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychoanalytic Theory) ประกอบด้วย 2 ทฤษฎีดังนี้

2.1 ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personality Theory) กล่าวว่า ผู้สูงอายุจะมีความสุขหรือความทุกข์ขึ้นอยู่กับภูมิหลัง และการพัฒนาจิตของผู้คน ถ้าผู้สูงอายุเติบโตด้วยความมั่นคงอบอุ่น มีความรักแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย เห็นความสำคัญของคนอื่น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีมักจะเป็นผู้สูงอายุค่อนข้างจะมีความสุข สามารถอยู่ร่วมกับลูกหลานและผู้อื่นได้โดยไม่เดือดร้อนในทางกลับกัน ถ้าผู้สูงอายุเกิดมาอยู่ร่วมกับใครไม่เป็น ไม่อยากช่วยเหลือผู้อื่น จิตใจคับแคบผู้สูงอายุมักจะเป็นผู้ไม่ค่อยมีความสุข

2.2 ทฤษฎีความปราดเปรื่อง (Intelligence Theory) เชื่อว่าผู้สูงอายุที่ยังปราดเปรื่องและคงความเป็นปราชญ์อยู่ได้เพราะเป็นผู้ที่มีความสนใจในเรื่องต่างๆ อยู่เสมอมีการค้นคว้าและพยายามที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ผู้ที่มีลักษณะเช่นนี้ต้องเป็นผู้มีสุขภาพดี มีฐานะเศรษฐกิจพอเป็นเครื่องเกื้อหนุน

3. ทฤษฎีสังคมวิทยา ประกอบด้วย 5 ทฤษฎีดังนี้

3.1 ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) มีแนวคิดว่าการปรับตัวการเป็นผู้สูงอายุน่าจะเกี่ยวกับทฤษฎีบทบาท คือ บุคคลนั้นจะรับบทบาททางสังคมที่ต่างกันไปตามตลอดชั่วชีวิต เช่น บทบาทการเป็น

พ่อ แม่ สามี ภรรยา ความเป็นคนถูกกำหนดโดยบทบาทหน้าที่ที่ตนกำลังรับผิดชอบ บุคคลจะอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุขได้ขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ตนกำลังเป็นอยู่ได้เหมาะสมเพียงใด โดยอายุจะเป็นองค์ประกอบในการกำหนดบทบาทของแต่ละคนในช่วงชีวิตที่ผ่านมา

3.2 ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) ผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมอยู่เสมอๆ จะมีบุคลิกภาพที่กระฉับกระเฉง มีภารกิจอย่างสม่ำเสมอ ทำให้มีความพึงพอใจในชีวิต ปรับตัวได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่ปราศจากกิจกรรม มีภาพพจน์ในด้านบวก ชอบเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ เป็นการทดแทนบทบาทที่เสียไปจากการที่ต้องเป็นหม้าย การเกษียณอายุจากการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้สูงอายุจะมีความสุขได้ควรมีบทบาทหรือกิจกรรมทางสังคมตามสมควร เช่น มีงานอดิเรกการเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมสมาคมหรือชมรม

3.3 ทฤษฎีการแยกตนเอง (Ibisengagement Theory) เชื่อว่าการที่ผู้สูงอายุไม่เกี่ยวข้องกับบทบาททางสังคม เป็นเพราะการถอนสภาพบทบาทของตนเอง ตามปกติผู้สูงอายุจะลดกิจกรรมลงในขณะที่ปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงตามปกติของกระบวนการผู้สูงอายุ

3.4 ทฤษฎีความต่อเนื่อง (Continuity Theory) ผู้สูงอายุจะแสวงหาบทบาททางสังคมให้มาทดแทนทางสังคมเก่าที่สูญเสียไป ยังคงปรับตัวเองให้เข้ากับภาพแวดล้อมใหม่อย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ

3.5 ทฤษฎีระดับชั้นอายุ (Age Stratification Theory) อายุเป็นหลักเกณฑ์สากลที่จะกำหนดบทบาท สิทธิ หน้าที่ ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามชั้นอายุ จากอายุหนึ่งไปสู่อีกอายุหนึ่ง

จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสุขภาพ มีลักษณะที่เสื่อมถอยตามสภาพ และต้องการความช่วยเหลือการยอมรับจากบุคคลในครอบครัว สังคม และชุมชน ดังนั้นสังคมควรให้ความช่วยเหลืออุปการะเพื่อให้ผู้สูงอายุมีชีวิตมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางด้านสุขภาพ ร่างกายและจิตใจ

2.4 บริบททั่วไปของพื้นที่ตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

คำขวัญตำบลแม่ปืม

อ่างเก็บน้ำแม่ปืมคือชีวิต แหล่งผลิตข้าวพันธุ์ดี ประเพณีสงกรานต์น้ำพระธาตุ นันทุทธบาทโป่งเกลือ ดงงามเหลือพุทธรูปหินทราย ทองเที่ยวหลากหลายที่อุทยานแห่งชาติแม่ปืม

ข้อมูลทั่วไป

ตำบลแม่ปืมอยู่ห่างจากตัวจังหวัดพะเยาไปทางทิศเหนือระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร การคมนาคมใช้เส้นทางถนนพหลโยธินหมายเลข 1 (พะเยา – เชียงราย) ตำบลแม่ปืมมีพื้นที่ทั้งหมด 96 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 60,000 ไร่ มีอาณาเขตดังนี้

ที่ตั้งและอาณาเขต

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลแม่สุก ตำบลแม่ใจ เขตอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลบ้านต้า เขตอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

ทิศตะวันออก ติดกับ อุตำบลห้วยแก้ว ตำบลดงเจนเขต อำเภอภูพานยาว จังหวัดพะเยา

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลบ้านใหม่ ตำบลท่าจำปี เขตอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

ภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของตำบลเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำและที่ราบสูงโดยทั่วไปมีเทือกเขาเป็นแนวยาวจากทิศเหนือไปทางทิศใต้ ทำให้มีพื้นที่ลาดเอียงจากทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตก แหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำแม่ปืม ขนาดบรรจุ 43 ล้านลูกบาศก์เมตร อ่างเก็บน้ำห้วยบง ขนาดบรรจุ 5 ล้านลูกบาศก์เมตร ลำน้ำปืม แม่น้ำอิง กว๊านน้อย ลำห้วยโป่ง ลำห้วยบวกบัว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีคลองชลประทานซึ่งใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภคที่สำคัญของตำบลแม่ปืม

ลักษณะภูมิอากาศ

ตำบลแม่ปืมมีลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบมรสุม มี 3 ฤดู คือ

ฤดูร้อน อยู่ระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม

ฤดูฝน อยู่ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม

ฤดูหนาว อยู่ระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์

ลักษณะของดิน

ลักษณะของดินในพื้นที่ตำบลแม่ปืมแบ่งตามลักษณะพื้นที่คือ ด้านทิศตะวันตกเป็นพื้นที่ ราบลุ่มเป็นดินเหนียวและดินเหนียวปนทราย เหมาะแก่การทำนา ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำนา ส่วนทางด้าน ทิศตะวันออกเป็นพื้นที่เชิงเขา เป็นดินร่วนปนทราย เหมาะสำหรับการทำพืชไร่และทำสวนไม้ผล ยางพารา โดยพื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่ ข้าวโพด พืชสวน ยางพารา ลำไย มะม่วง มะขาม ไม้ผลอื่นๆ

ลักษณะของไม้และป่าไม้

ตำบลแม่ปืมมีพื้นที่ป่าไม้ 44,897 ไร่ อยู่ในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติแม่ปืมและเขตป่าสงวนแห่งชาติ ลักษณะส่วนมากเป็นป่าเบญจพรรณ ผสมป่าเต็งรัง

ด้านการเมือง/การปกครอง

ตำบลแม่ปืม มีทั้งหมด 18 หมู่บ้าน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.3 รายชื่อหมู่บ้านในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน
1	ร่องค้อ
2	ป่าคา
3	สันทราย
4	ป่าดุ่ม
5	แม่ปืม
6	สันหนองควาย
7	สันตันหวีด
8	สันตันฝิ่ง
9	โป่งเกลือ

10	สันหมื่นแก้ว
11	ห้วยบง
12	ปากว่าว
13	ภูเงิน
14	ห้วยบงเหนือ
15	โป่งเกลือใต้
16	โพธิ์ทอง
17	ห้วยบง
18	ห้วยบง

ประชากร

มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 3,525 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 8,899 คน
แยกเป็นหมู่บ้านได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.4 ข้อมูลประชากรในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน (หลัง)	ชาย (คน)	หญิง (คน)
1	บ้านร่องค้อ	216	260	284
2	บ้านป่าคา	236	263	278
3	บ้านสันทราย	132	124	141
4	บ้านป่าต๋ม	125	144	146
5	บ้านแม่ปืม	92	109	131
6	บ้านสันหนองควาย	96	120	136
7	บ้านสันตันหวีด	139	192	212
8	บ้านสันตันฝั้ง	280	350	389
9	บ้านโป่งเกลือ	174	213	233
10	บ้านสันหมื่นแก้ว	250	326	367
11	บ้านห้วยบง	202	232	249
12	บ้านปากว่าว	252	298	285
13	บ้านภูเงิน	231	327	317
14	บ้านห้วยบงเหนือ	201	198	210
15	บ้านโป่งเกลือใต้	284	286	283
16	บ้านโพธิ์ทอง	228	376	359
17	บ้านห้วยบง	182	250	247
18	บ้านห้วยบง	203	242	277
รวม		3,525	4319	4545

ที่มา : ข้อมูลประชากรตามทะเบียนราษฎร สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลแม่ปืม ณ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 10.37 น.

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดนุสารถ จินอนันต์ (2552) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้แก่อาชีพ และ ระดับการศึกษา โดยพบว่าผู้มีอาชีพค้าขายและทำธุรกิจส่วนตัว มีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าข้าราชการและนักศึกษา และพบว่าผู้มีระดับการศึกษาสูงจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้มีการศึกษาน้อย สำหรับปัจจัยที่ไม่มีความแตกต่างในการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้แก่ เพศรายได้ ที่อยู่ อาศัย และสถานภาพการสมรส นอกจากนี้ยังพบว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ การสนทนาพูดคุยทางการเมืองการติดตามข่าวสารการเมืองการไปร่วมฟังการปราศรัยหาเสียง และการร่วมรณรงค์ทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้พบว่า ข้อจำกัดในเรื่องของการประกอบอาชีพเป็น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เนื่องจากไม่มีเวลาว่างพอ

ภูสิทธิ์ ชันติกุล (2553) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ทรงอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานครมีผลการศึกษาดังนี้ ประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานครมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ ส่วนรายด้าน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่เพียง 2 ระดับเท่านั้นได้แก่ ระดับปานกลาง และต่ำ ซึ่งรายด้านที่อยู่ระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง และด้านการสนทนาเรื่องการเมือง ส่วนรายด้านที่อยู่ระดับต่ำ ได้แก่ ด้านการชุมนุมทางการเมือง ด้านการติดต่อกับนักการเมือง และด้านการเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมือง ต่าง ๆ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และสถานภาพ ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม บทบาทหน้าที่ในครอบครัว และบทบาทหน้าที่ในชุมชน ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเมือง ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และการพัฒนาทางการเมือง ปัจจัยทางจิตวิทยาทางการเมือง ได้แก่ ความสนใจทางการเมือง พฤติกรรมทางการเมือง และการกล่อมเกลางานทางการเมือง

เพิ่มศักดิ์ วรรณยิ่ง และคณะ (2559) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุดในด้าน การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (ค่าเฉลี่ย = 3.60) รองลงมา ด้านการเป็นนักกิจกรรมในชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.49) ด้านการเป็นผู้ สื่อสารทางการเมือง (ค่าเฉลี่ย = 3.48) ด้านการเป็นผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (ค่าเฉลี่ย = 3.37) ด้านการเป็นผู้ประท้วง (ค่าเฉลี่ย = 3.33) และด้านการติดต่อกับทางราชการ (ค่าเฉลี่ย = 3.30)

วรรณิ ปิงสกุลยานนท์ (2561) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พบว่า ด้านการให้ข้อมูลและรับข้อมูล ด้านการร่วมรณรงค์ทางการเมือง ด้านการแสดงความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมือง และด้านการมีบทบาทเคลื่อนไหวทางการเมือง เพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.05 ส่วน ด้านการสิทธิเลือกตั้ง ไม่มีความแตกต่างต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วีระพนธ์ ยิ้มเจริญ (2561) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชน แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า 1.ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชน แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดรองลงมาคือ ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง อยู่ในระดับมากและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ 2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชน แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร (การทดสอบสมมติฐาน) พบว่า ประชาชน แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ อายุ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชน ที่มีระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เพ็ญญา เว็บบ์ (2561) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของผู้สูงอายุ จังหวัดนครนายก พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับระดับท้องถิ่นของผู้สูงอายุ จังหวัดนครนายก พบว่า ด้านการร่วมรณรงค์ทางการเมือง/การสนับสนุนพรรคการเมือง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ธีรพัฒน์ แสงจันทร์ (2562) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในเขตอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในเขตอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้ง 5 ได้แก่ ด้านการตรวจบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ด้านการร่วมรณรงค์เลือกตั้ง ด้านการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ด้านการติดตามการนับคะแนน และด้านการติดตามผลการเลือกตั้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

วิสุทธิณี ธานีรัตน์ และคณะ. (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า

1) สำหรับค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.65$, S.D.=0.694) โดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการออกเสียงทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความสนใจทางการเมือง ด้านพฤติกรรมที่แสดงออกทางการเมือง ด้านการชุมนุมทางการเมือง และด้านการเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมือง ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ที่พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ให้ความสนใจข่าวสารทางการเมือง ผ่านโทรทัศน์ และสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะหากเป็นเรื่องที่ตนเองได้รับหรือสูญเสียผลประโยชน์

2) ผลของการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ พบว่า เมื่อจำแนกตามเพศ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ที่อยู่อาศัย และสถานที่ตั้งของที่อยู่อาศัย ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

โอภาส จิตระยนต์ (2565) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระธาตุ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี พบว่า

1.) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระธาตุ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด การร่วมรณรงค์การเมืองท้องถิ่น รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับชาติ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับ

2) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระธาตุ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ระดับท้องถิ่นของประชาชนที่มีเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระธาตุ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระณัฐวุฒิ วรวิทย์ และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ตามระบอบประชาธิปไตยในอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่าผลการวิจัย ด้านพฤติกรรมการเมืองของผู้สูงอายุตามระบอบประชาธิปไตยในอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ด้านติดตามข่าวสารทางการเมือง พบว่า พฤติกรรมผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการเมืองของผู้สูงอายุตามระบอบประชาธิปไตยในอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุมีความเข้าใจในพฤติกรรมการเมือง โดยสื่อช่องทางต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเสียงตามสาย สื่อโทรทัศน์วิทยุ อินเทอร์เน็ต ทุกวันนี้ล้วนแล้วแต่มีความทันสมัย ผู้สูงอายุยังสามารถแยกแยะระหว่าง ข่าวเท็จจริงได้อย่างถูกต้อง ผู้สูงอายุมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมือง และติดตามข่าวสารบ้านเมืองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วยในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาบ้านเมืองในขณะที่เกิดเหตุการณ์วิกฤตหรือเหตุการณ์ไม่สงบเรียบร้อย

พระมหาธีรยุทธ สุวรรโณ และคณะ. (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 โดยค่าเฉลี่ยด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ผลของการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองแตกต่างกันโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนอาชีพ และรายได้ต่อเนื่องกันโดยภาพรวมจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. ข้อเสนอแนะ ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ควรให้ความรู้อธิบายด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ครบถ้วน กระชับ ชัดเจน ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเจ้าหน้าที่ต้องหมั่นประชุม ให้ความรู้ความสามารถกับผู้สูงอายุ ด้านการร่วมกิจกรรมของชุมชนหรือองค์กรทางสังคมมุ่งเน้นให้กิจกรรมในการรวมตัวกันทำมาว่างเพื่อให้เกิดการพัฒนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม

พรเทพ สุขชื่น (2566) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า 1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2557-2565 อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ปัจจัยด้านรายได้ อาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่ม ภาพรวมแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานส่วนด้านเพศ อายุ ศาสนา การศึกษา สถานภาพสมรส การเป็น

สมาชิกการเมือง ภาพรวมไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานและ 3) เป็นรูปแบบของวัฏจักรคือเมื่อผู้สูงอายุได้มีการติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมืองทำให้เกิดการอภิปรายแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น มีการวิพากษ์วิจารณ์แสดงความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์และได้นำความรู้ที่ตนเองมีด้านการเมืองเผยแพร่สู่ชุมชนเพื่อนำไปสู่การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและเมื่อรัฐบาลบริหารประเทศไม่เป็นไปตามความต้องการของประชาชนทำให้นำไปสู่การชุมนุมทางการเมืองและวนกลับมาที่การติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจนกลายเป็นรูปแบบวัฏจักรการเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้นำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ศึกษาจากประชากรผู้สูงอายุ ในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 2,242 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ ยามาเน่ Yamane, (1973) ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 345 คน

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างสามารถคำนวณได้โดยการใช้สูตร Yamane มีดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ N หมายถึง ขนาดของประชากร
n หมายถึง ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
e หมายถึง ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

$$\begin{aligned}\text{แทนค่า } n &= \frac{2,242}{1 + 2,242 (0.05)^2} \\ n &= 345\end{aligned}$$

ดังนั้นจึงเก็บตัวอย่างจำนวน 345 คน โดยผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และได้ทำการแบ่งตามลักษณะประชากรผู้สูงอายุ ที่อาศัยอยู่ตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา มีทั้งหมด 18 หมู่บ้าน

ตารางที่ 3.1 จำนวนผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

หมู่บ้าน	จำนวนผู้สูงอายุ	ร้อยละจำนวน ตัวอย่าง	กลุ่มตัวอย่างจำนวน (คน)
หมู่ที่ 1 บ้านร่องค้อ	143	7	22
หมู่ที่ 2 บ้านป่าคา	172	8	27
หมู่ที่ 3 บ้านสันทราย	94	4	14
หมู่ที่ 4 บ้านป่าต๋ม	92	4	14
หมู่ที่ 5 บ้านแม่ปืม	81	4	12
หมู่ที่ 6 บ้านสันหนองควาย	66	3	10
หมู่ที่ 7 บ้านสันตันหวีด	123	5	19
หมู่ที่ 8 บ้านสันตันผึ่ง	186	8	28
หมู่ที่ 9 บ้านโป่งเกลือ	126	6	19
หมู่ที่ 10 บ้านสันหมื่นแก้ว	171	8	27
หมู่ที่ 11 บ้านห้วยบง	123	5	19
หมู่ที่ 12 บ้านป่ากว๋าว	141	7	22
หมู่ที่ 13 บ้านภูเงิน	102	4	16
หมู่ที่ 14 บ้านห้วยบง	102	4	16
หมู่ที่ 15 บ้านโป่งเกลือใต้	143	7	22
หมู่ที่ 16 บ้านโพธิ์ทอง	131	6	20
หมู่ที่ 17 บ้านห้วยบง	125	5	19
หมู่ที่ 18 บ้านห้วยบง	121	5	19
รวม	2,242	100	345

ที่มา : ฝ่ายทะเบียนเทศบาลตำบลแม่ปืม ,2567

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษาจะเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปแจกจ่ายแก่กลุ่มเป้าหมาย และอธิบายให้ทราบ ถึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยรวมทั้งชี้แจงให้ทราบถึงวิธีตอบแบบสอบถาม เมื่อกลุ่มเป้าหมายตอบแบบสอบถามแล้วเสร็จ ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องก่อนนำกลับไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือแบบสอบถามสำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยแบ่งคำถามออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลเป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา และรายได้ เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะกำหนดคำถามให้เลือก (Check – list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 4 ด้านดังนี้ การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง การร่วมรณรงค์ทางการเมือง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และการติดตามผลการเลือกตั้ง

ตอนที่ 3 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ โดยกำหนดให้แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด

3.3 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาค้นคว้ารายละเอียดต่าง ๆ จากหนังสือวารสารเอกสารแนวคิดทฤษฎีและรายงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย

2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากหนังสือวิธีการวิจัยให้ครอบคลุมเนื้อหาในด้านต่าง ๆ แล้วประมวลผลความรู้ที่ได้ จากการศึกษา มากำหนดเป็นกรอบแนวคิด และขอบเขตการวิจัยเพื่อสร้างแบบสอบถาม

3. สร้างแบบสอบถามจำนวน 3 ตอน

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ได้แก่ ดร.สุชาติ ใจภักดี เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของเนื้อหาและภาษาที่ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้มีความชัดเจนถูกต้อง หรือมีข้อความสอดคล้องกับลักษณะที่ต้องการจะวัดหรือไม่ เพื่อให้เครื่องมือมีความตรงในเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try – out)

5. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดสอบความเที่ยงตรง (Reliability) ในภาคสนามกับผู้สูงอายุจำนวน 30 คน ในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา เพื่อคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) โดยได้ค่าเท่ากับ 0.968

วิธีการและขั้นตอนการประเมิน

การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้นำเสนอแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนและความสอดคล้องของเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามที่ตรงกับเรื่องที่จะศึกษา ผู้วิจัยได้กระทำได้โดยการนำนิยามเชิงปฏิบัติการและข้อคำถามให้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องพิจารณาความสอดคล้องและกรอกผลการพิจารณา ซึ่งดัชนีที่ใช้แสดงค่าความสอดคล้องเรียกว่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index:IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินด้วยคะแนน 3 รอบ

ให้คะแนน +1 หากแน่ใจว่า ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับนิยามตัวแปรที่กำหนด

ให้คะแนน 0 หากไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับนิยามของตัวแปรที่กำหนด
ให้คะแนน -1 หากแน่ใจว่า ข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับนิยามของตัวแปรที่กำหนด
ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งผลจากการตรวจสอบพบว่าข้อ
คำถามทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.5 ทุกข้อคำถาม สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้ (กรมวิชาการ, 2545, หน้า
65)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม
ทั้งหมด โดยการแจกแบบสอบถาม จำนวน 345 ชุด โดยผู้ศึกษามีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. แจกแบบสอบถามให้กับผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม จำนวน 345 คน และอธิบายชี้แจงเกี่ยวกับ
วัตถุประสงค์ของแบบสอบถามและวิธีการเก็บข้อมูลให้แก่ผู้สูงอายุฟังโดยละเอียด
2. จัดเก็บรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมด
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบในแบบสอบถาม
4. จัดหมวดหมู่ของข้อมูลในแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดผู้ศึกษาเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของ
ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) มีเกณฑ์การให้คะแนนเป็นการใช้การ
ประมาณค่าแบบ (Likert Scale) จำแนกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อย
ที่สุด จึงมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วม

		คะแนน
มากที่สุด	ให้คะแนนอยู่ที่ระดับ	5
มาก	ให้คะแนนอยู่ที่ระดับ	4
ปานกลาง	ให้คะแนนอยู่ที่ระดับ	3
น้อย	ให้คะแนนอยู่ที่ระดับ	2
น้อยที่สุด	ให้คะแนนอยู่ที่ระดับ	1

ผู้วิจัยให้เกณฑ์ค่าเฉลี่ย ในการแปลผลซึ่งผลจากการคำนวณ โดยใช้สูตรความกว้างของอันตรภาค
ชั้นมีดังนี้ (วิจิตอุ๋อัน, 2550, หน้า 267)

$$\begin{aligned}
 \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{ข้อมูลที่มีค่าสูงสุด} - \text{ข้อมูลที่มีค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{5 - 1}{5} \\
 &= 0.8
 \end{aligned}$$

เกณฑ์การประเมินผลแบบสอบถามที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยใช้คะแนนเฉลี่ยของแต่ละตัวแปรดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง มาก
คะแนนเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง น้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง น้อยที่สุด

และรวบรวมประเด็นสำคัญจากแบบสอบถามปลายเปิดมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนา สรุปข้อมูล เรียบเรียงเขียนตามหัวข้อที่ศึกษา

ใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการพรรณนา ข้อมูล เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ยและ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และตรวจสอบความแตกต่างของข้อมูลระหว่างกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การทดสอบ T-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนเชิงหนึ่งทิศทาง (One-way ANOVA)

บทที่ 4

วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้นำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

4.3 การทดสอบสมมติฐาน

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันชัดเจนในการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

S.D. = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง

t = ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบค่าที่

p = ผลของการทดสอบสมมติฐาน

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา สูงสุด และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	170	49.30
หญิง	175	50.70
รวม	345	100.00
อายุ		
60 – 69 ปี	137	39.7
70 – 79 ปี	120	34.8
80 ปี ขึ้นไป	88	25.5
รวม	345	100.00
อาชีพ		
ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว	68	19.7
เกษตรกรกรรม	142	41.2
รับจ้างทั่วไป	100	29.0
ข้าราชการบำนาญ	1	0.3
อื่น ๆ	34	9.9
รวม	345	100.00
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ประถมศึกษาหรือน้อยกว่า	255	73.9
มัธยมศึกษา / ปวช.	54	15.7
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	21	6.1
อื่น ๆ	15	4.3
รวม	345	100.00
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
น้อยกว่า 5,000 บาท	176	51.0
5,001-10,000 บาท	101	29.3
มากกว่า 10,000 บาท	68	19.7
รวม	345	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 50.70 รองลงมา เพศชาย จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 49.30

จำแนกตามอายุ พบว่า มากที่สุด คือ 60 – 69 ปี จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 39.70 รองลงมา อายุ 70 – 79 ปี จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 34.80

จำแนกตามอาชีพ พบว่า มากที่สุด คือ เกษตรกรรม จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 41.20 รองลงมา รับจ้างทั่วไป จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 29.00

จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า การศึกษาระดับประถมหรือน้อยกว่า จำนวน 255 คน คิดเป็นร้อยละ 73.90 รองลงมา ระดับมัธยม/ปวช. จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 15.70

จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า มากที่สุด คือ น้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 51.00 รองลงมา คือ 5,001-10,000 บาท จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 29.30

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยภาพรวม (n = 345 คน)

การมีส่วนร่วมทางการเมือง	n = 345		ระดับการมีส่วนร่วม
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง	2.97	0.87	ปานกลาง
2. ด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง	2.06	0.46	น้อย
3. ด้านการชุมนุมทางการเมือง	1.34	0.35	น้อยที่สุด
4. ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน	3.44	0.77	มาก
5. ด้านการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้ง	4.89	0.23	มากที่สุด
รวม	2.94	0.54	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้ง ($\bar{X}$ = 4.89, S.D. = 0.23) (S.D. = 0.313) รองลงมา คือ ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ($\bar{X}$ = 3.44, S.D. = 0.77) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการชุมนุมทางการเมือง ($\bar{X}$ = 1.34, S.D. = 0.35)

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง

ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง	n = 345		ระดับการมีส่วนร่วม
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ท่านติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองเป็นประจำ	2.56	1.05	น้อย
2. ท่านติดตามข้อมูล ทั้ง 2 ด้าน ของพรรคการเมือง	2.58	1.07	น้อย
3. เมื่อท่านไม่เข้าใจประเด็นใด จะค้นหาข้อมูลจนเข้าใจ	2.58	1.07	น้อย
4. ท่านเข้าใจนโยบายทางการเมือง ของทุกพรรคการเมือง	2.57	1.07	น้อย
5. ท่านทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเองในฐานะประชาชน	4.24	0.86	มากที่สุด
6.ท่านรับรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองทางการเมือง	4.25	0.86	มากที่สุด
7.ท่านเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย	4.52	0.63	มากที่สุด
8.ท่านติดตามผลการเลือกตั้งหลังจากที่ได้ลงคะแนนเสียงแล้ว	2.51	1.08	น้อย
9.ท่านสนใจผลการเลือกตั้งและผลกระทบที่ตามมา	2.82	1.07	ปานกลาง
10.ท่านรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการเลือกตั้ง	3.05	1.02	มาก
11.ท่านมักจะพูดคุยหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นเกี่ยวกับผลการเลือกตั้ง	2.36	0.78	น้อย
12.ท่านติดตามการทำงานของผู้แทนที่ท่านเลือกไว้	2.43	0.90	น้อย
13.ท่านสนใจและใส่ใจต่อการทำงานทางการเมืองของผู้แทนหลังการเลือกตั้ง	2.17	0.94	น้อย
รวม	2.97	0.87	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.3 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.97$, S.D.=0.87) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.52$, S.D.=0.63) รองลงมา ท่านรับรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองทางการเมือง ($\bar{X}=4.25$, S.D.=0.86) อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านสนใจและใส่ใจต่อการทำงานทางการเมืองของผู้แทนหลังการเลือกตั้ง ($\bar{X}=2.17$, S.D.=0.94) อยู่ในระดับน้อย

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง

ด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง	n = 345		ระดับการมีส่วนร่วม
	$\bar{X}$	S.D.	
14.ท่านมักแสดงความคิดเห็น เมื่อท่านอ่านข่าวการเมืองในเฟซบุ๊ก	1.35	0.50	น้อยที่สุด
15.ท่านมักวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลหรือฝ่ายค้าน	2.24	0.63	น้อย
16.ท่านมักจะส่งข้อความทางการเมืองให้เพื่อน ผ่านทางไลน์	1.35	0.50	น้อยที่สุด
17.ในครอบครัวของท่าน สามารถพูดคุยวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องของการเมือง	2.77	0.59	ปานกลาง
18.ท่านมักแสดงความคิดเห็นต่อการทำงานของรัฐบาล	2.32	0.65	น้อย
19.ท่านมักแสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของพรรคการเมือง	2.31	0.66	น้อย
รวม	2.06	0.46	น้อยที่สุด

จากตารางที่ 4.4 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=2.06$, S.D.=0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ในครอบครัวของท่าน สามารถพูดคุยวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องของการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.77$, S.D.=0.59) รองลงมา ท่านมักแสดงความคิดเห็นต่อการทำงานของรัฐบาล ($\bar{X}=2.32$, S.D.=0.65) อยู่ในระดับน้อย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านมักแสดงความคิดเห็น เมื่อท่านอ่านข่าวการเมืองในเฟซบุ๊ก และ ท่านมักจะส่งข้อความทางการเมืองให้เพื่อน ผ่านทางไลน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}=1.35$, S.D.=0.50) อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านการชุมนุมทางการเมือง

ด้านการชุมนุมทางการเมือง	n = 345		ระดับการมีส่วนร่วม
	$\bar{X}$	S.D.	
20.ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง	1.10	0.32	น้อยที่สุด
21.ท่านเคยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองในสื่อต่าง ๆ	1.10	0.32	น้อยที่สุด
22.ท่านสนับสนุนกิจกรรมที่มุ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมือง	1.14	0.36	น้อยที่สุด
23.ท่านเคยเข้าร่วมลงชื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมือง	1.09	0.30	น้อยที่สุด
24.ท่านเคยเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่มีการรณรงค์ทางการเมือง	1.11	0.35	น้อยที่สุด
25.ท่านเชื่อว่าการรณรงค์ทางการเมืองสามารถนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น	2.43	0.72	น้อย
26.ท่านมีความสนใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอยู่เสมอ	1.39	0.65	น้อยที่สุด
รวม	1.34	0.35	น้อยที่สุด

จากตารางที่ 4.5 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านการชุมนุมทางการเมือง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=1.34$, S.D.=0.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านเชื่อว่าการรณรงค์ทางการเมืองสามารถนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.43$, S.D.=0.72) รองลงมา ท่านมีความสนใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอยู่เสมอ ($\bar{X}=1.39$, S.D.=0.65) อยู่ในระดับน้อยที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านเคยเข้าร่วมลงชื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมือง ($\bar{X}=1.09$, S.D.=0.30) อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน

ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน	n = 345		ระดับการมีส่วนร่วม
	$\bar{X}$	S.D.	
27.ท่านมักเป็นผู้อธิบายกฎของการเลือกตั้งให้ผู้อื่นฟัง	3.57	0.85	มาก
28.ท่านมักเป็นผู้อธิบายขั้นตอนการเลือกตั้งให้กับผู้อื่นฟัง	3.57	0.85	มาก
29.ท่านมักเป็นผู้อธิบายสิ่งที่เข้าใจยากเกี่ยวกับการเมืองให้กับผู้อื่นฟัง	3.34	0.84	ปานกลาง
30.เมื่อมีการประชุมชี้แจงเรื่องการเลือกตั้งท่านมักให้ความสนใจเข้าฟังเสมอ	4.39	0.73	มากที่สุด
31.หากท่านสามารถเข้าร่วมเป็นกรรมการเลือกตั้งได้ ท่านจะเข้าร่วม	2.32	0.95	น้อย
รวม	3.44	0.77	มาก

จากตารางที่ 4.6 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.44$, S.D. = 0.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เมื่อมีการประชุมชี้แจงเรื่องการเลือกตั้งท่านมักให้ความสนใจเข้าฟังเสมอ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.39$, S.D. = 0.73) รองลงมา ท่านมักเป็นผู้อธิบายกฎของการเลือกตั้งให้ผู้อื่นฟัง และ ท่านมักเป็นผู้อธิบายขั้นตอนการเลือกตั้งให้กับผู้อื่นฟัง มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}=3.57$, S.D. = 0.85) อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หากท่านสามารถเข้าร่วมเป็นกรรมการเลือกตั้งได้ ท่านจะเข้าร่วม ($\bar{X}=2.32$, S.D. = 0.95) อยู่ในระดับน้อย

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้ง

ด้านการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้ง	n = 345		ระดับการมีส่วนร่วม
	$\bar{X}$	S.D.	
32.ท่านได้ลงคะแนนเสียงทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง	4.99	0.22	มากที่สุด
33.ท่านใช้ข้อมูลจากข่าวสารทางการเมืองในการตัดสินใจเลือกตั้ง	4.71	0.55	มากที่สุด
34.ท่านเชื่อว่าการลงคะแนนเสียงเป็นสิทธิสำคัญของประชาชน	4.80	0.42	มากที่สุด
35.ท่านคิดว่าการลงคะแนนเสียงของท่านมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง	4.97	0.22	มากที่สุด
36.ท่านเลือกผู้แทนตามคุณสมบัติและนโยบายที่ชัดเจน	4.76	0.51	มากที่สุด
37.ท่านมีความตั้งใจที่จะลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งที่สำคัญ	5.00	0.05	มากที่สุด
38.ท่านเห็นว่าการลงคะแนนเสียงเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงความเห็นทางการเมือง	4.99	0.09	มากที่สุด
รวม	4.89	0.23	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.7 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้ง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.89$, S.D.=0.23) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านมีความตั้งใจที่จะลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งที่สำคัญ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=5.00$, S.D.=0.05) รองลงมา ท่านเห็นว่าการลงคะแนนเสียงเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงความเห็นทางการเมือง ($\bar{X}=4.99$, S.D.=0.09) อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านใช้ข้อมูลจากข่าวสารทางการเมืองในการตัดสินใจเลือกตั้ง ($\bar{X}=4.71$, S.D.=0.55) อยู่ในระดับมากที่สุด

4.3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานงานวิจัย ผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ที่มีเพศ อายุ อาชีพ การศึกษา และรายได้ ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน โดยการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ค่า T - test และการวิเคราะห์ One-Way ANOVA ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 4.8 แสดงผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ชาย	170	3.04	0.51	0.16	0.339
หญิง	175	2.85	0.50		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.8 การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำแนกตามเพศ พบว่า ค่านัยสำคัญที่ 0.339 ($p = 0.339$) ($\text{Sig.} > 0.5$) หมายความว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกันระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.9 แสดงผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	p
ระหว่างกลุ่ม	14.420	2	7.210	42.342	0.000
ภายในกลุ่ม	58.237	342	0.170		
รวม	72.657	344			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.9 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ในการทดสอบ สรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ เมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวปรากฏว่าค่า F คำนวณได้ 42.342 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าทั้ง 3 กลุ่มมีระดับความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงทำการเปรียบเทียบพหุคูณด้วยวิธี LSD ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4-10 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการ LSD ของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ

อายุ	ค่าเฉลี่ย	60-69 ปี	70-79 ปี	80 ปีขึ้นไป
		2.287	1.997	1.780
60-69 ปี	2.287	-	0.28988*	0.50680*
70-79 ปี	1.997		-	0.21692*
80 ปีขึ้นไป	1.780			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4-10 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 60 – 69 ปี มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกับอายุ 70 – 79 ปี และแตกต่างกับอายุ 80 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้ที่มีอายุ 60 – 69 ปี มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีอายุ 70 – 79 ปี และผู้ที่มีอายุ 70 – 79 ปี มีส่วนร่วมทางการเมือง สูงกว่าอายุ 80 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 4.11 แสดงผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	p
ระหว่างกลุ่ม	0.296	4	0.074	0.598	0.664
ภายในกลุ่ม	42.095	340	0.124		
รวม	42.391	344			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.11 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ในการทดสอบ สรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ เมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวปรากฏว่าค่า F คำนวณได้ 0.598 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.664 ซึ่งมากกว่า 0.05 แสดงว่าทั้ง 5 กลุ่มมีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.12 แสดงผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	p
ระหว่างกลุ่ม	87.548	3	29.183	85.302	0.000
ภายในกลุ่ม	116.660	341	0.342		
รวม	204.208	344			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.12 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ในการทดสอบ สรุปได้ว่าระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ เมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวปรากฏว่าค่า F คำนวณได้ 85.302 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าทั้ง 4 กลุ่มมีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงทำการเปรียบเทียบด้วยวิธี LSD ดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.13 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการ LSD ของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด

ระดับการศึกษาสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ประถมศึกษา หรือน้อยกว่า	มัธยมศึกษา /ปวช.	ปริญญาตรี หรือสูงกว่า	อื่น ๆ
		3.143	4.333	4.333	4.027
ประถมศึกษาหรือน้อยกว่า	3.143	-	1.19059*	1.19059*	0.88392*
มัธยมศึกษา /ปวช.	4.333	-	-	0.00000	0.30667
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	4.333	-	-	-	0.30667
อื่น ๆ	4.027	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามระดับประถมศึกษาหรือน้อยกว่า มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกับผู้ตอบแบบสอบถามระดับมัธยมศึกษา /ปวช. และแตกต่างกับปริญญาตรีหรือสูงกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา /ปวช. และผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุด รองลงมาคือ การศึกษาระดับอื่น และ ผู้มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือน้อยกว่ามีค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำสุด

ตารางที่ 4-14 แสดงผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	p
ระหว่างกลุ่ม	0.181	2	0.091	1.718	0.181
ภายในกลุ่ม	18.048	342	0.053		
รวม	18.230	344			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.14 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ในการทดสอบ สรุปได้ว่าระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ เมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวปรากฏว่าค่า F คำนวณได้ 1.718 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.181 ซึ่งมากกว่า 0.05 แสดงว่าทั้ง 3 กลุ่มมีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ด้านการชุมนุมทางการเมือง ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ด้านการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้ง

ตารางที่ 4.15 แสดงข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในด้านการติดตามข่าวสารทางการเมืองด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ด้านการชุมนุมทางการเมือง ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ด้านการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้ง

ข้อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	ระดับความถี่ f = จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถาม
1. ควรสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุ สนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ได้พูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน มีส่วนร่วมในการวางแผน หรือพัฒนาโครงการในชุมชนเชิงสร้างสรรค์	16
2. ควรนำเสนอข้อมูลผู้สมัคร นโยบาย และข่าวสารทางการเมืองที่ชัดเจนผ่านช่องทางที่ผู้สูงอายุเข้าถึงได้ง่าย เช่น แผ่นพับ จดหมาย ข่าว รายการวิทยุหรือโทรทัศน์ หรือประกาศในวัด ให้มีการปรับภาษา และการสื่อสารทางการเมืองให้เข้าใจง่ายขึ้น	10
3. สร้างความตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง ส่งเสริมความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตย โดยการอบรม หรือจัดเวทีเสวนาในชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ	8
4. ควรอำนวยความสะดวกในการเดินทาง และสถานที่จัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ	5
5. ควรดำเนินการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น การชมสถานที่ราชการ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายชุมชน	1

จากตารางที่ 4.15 ข้อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในด้านการติดตามข่าวสารทางการเมืองด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ด้านการชุมนุมทางการเมือง ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ด้านการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้ง พบว่า ควรสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุ สนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ได้พูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน มีส่วนร่วมในการวางแผน หรือพัฒนาโครงการในชุมชนเชิงสร้างสรรค์ (f = 16) รองลงมา ควรนำเสนอข้อมูลผู้สมัคร นโยบาย และข่าวสารทางการเมืองที่ชัดเจน ผ่านช่องทางที่ผู้สูงอายุเข้าถึงได้ง่าย เช่น แผ่นพับ จดหมาย ข่าว รายการวิทยุหรือโทรทัศน์ หรือประกาศในวัด ให้มีการปรับภาษา และการสื่อสารทางการเมืองให้เข้าใจง่ายขึ้น (f = 10) สร้างความตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง ส่งเสริมความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตย โดยการอบรม หรือจัดเวทีเสวนาในชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ (f = 8) ควรอำนวยความสะดวกในการเดินทาง และสถานที่จัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ (f = 5) และ ควรดำเนินการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น การชมสถานที่ราชการ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายชุมชน (f = 1) ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยขอสรุปตามประเด็นดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยจำแนกเป็น เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา และรายได้ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุ ในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 345 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลเป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา และรายได้ เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะกำหนดคำถามให้เลือก (Check – list) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 4 ด้านดังนี้ การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง การร่วมมรดกทางการเมือง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และการติดตามผลการเลือกตั้ง ตอนที่ 3 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ โดยกำหนดให้แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 50.70 รองลงมา เพศชาย จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 49.30

จำแนกตามอายุ พบว่า มากที่สุด คือ 60 – 69 ปี จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 39.70 รองลงมา อายุ 70 – 79 ปี จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 34.80

จำแนกตามอาชีพ พบว่า มากที่สุด คือ เกษตรกรรม จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 41.20 รองลงมา รับจ้างทั่วไป จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 29.00

จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า การศึกษาระดับประถมหรือน้อยกว่า จำนวน 255 คน คิดเป็นร้อยละ 73.90 รองลงมา ระดับมัธยม/ปวช. จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 15.70

จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า มากที่สุด คือ น้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 51.00 รองลงมา คือ 5,001-10,000 บาท จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 29.30

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.1 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา รายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้ง รองลงมา คือ ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการชุมนุมทางการเมือง

2.2 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ท่านรับรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองทางการเมือง อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านสนใจและใส่ใจต่อการทำงานทางการเมืองของผู้แทนหลังการเลือกตั้ง อยู่ในระดับน้อย

2.3 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ในครอบครัวของท่าน สามารถพูดคุยวิพากวิจารณ์ในเรื่องของการเมือง อยู่ในระดับน้อย รองลงมา ท่านมักแสดงความคิดเห็นต่อการทำงานของรัฐบาล อยู่ในระดับน้อย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านมักแสดงความคิดเห็น เมื่อท่านอ่านข่าวการเมืองในเฟซบุ๊ก และ ท่านมักจะส่งข้อความทางการเมืองให้เพื่อน ผ่านทางไลน์ อยู่ในระดับน้อย

2.4 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านการชุมนุมทางการเมือง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านเชื่อว่าการรณรงค์ทางการเมืองสามารถนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น อยู่ในระดับน้อย รองลงมา ท่านมีความสนใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอยู่เสมอ อยู่ในระดับน้อย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านเคยเข้าร่วมลงชื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมือง ในระดับน้อย

2.5 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เมื่อมีการประชุมชี้แจงเรื่องการเลือกตั้งท่านมักให้ความสนใจเข้าฟังเสมอ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ท่านมักเป็นผู้อธิบายกฎของการเลือกตั้งให้ผู้อื่นฟัง และท่านมักเป็นผู้อธิบายขั้นตอนการเลือกตั้งให้กับผู้อื่นฟัง มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หากท่านสามารถเข้าร่วมเป็นกรรมการเลือกตั้งได้ ท่านจะเข้าร่วม อยู่ในระดับน้อย

2.6 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกันระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

2.7 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ในการทดสอบ ปรากฏว่าค่า F คำนวณได้ 42.342 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าทั้ง 3 กลุ่มมีระดับความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงทำการเปรียบเทียบพหุคูณด้วยวิธี LSD พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 60 – 69 ปี มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกับอายุ 70 – 79 ปี และแตกต่างกับอายุ 80 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้มีอายุ 60 – 69 ปี มีระดับการมีส่วนร่วม

ร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีอายุ 70 – 79 ปี และผู้ที่มีอายุ 70 – 79 ปี มีส่วนร่วมทางการเมือง สูงกว่าอายุ 80 ปีขึ้นไป

2.8 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ในการทดสอบ ปรากฏว่าค่า F คำนวณได้ 0.598 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.664 ซึ่งมากกว่า 0.05 แสดงว่าทั้ง 5 กลุ่มมีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2.9 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ในการทดสอบ ปรากฏว่าค่า F คำนวณได้ 85.302 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าทั้ง 4 กลุ่มมีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงทำการเปรียบเทียบด้วยวิธี LSD พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามระดับประถมศึกษาหรือน้อยกว่า มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกับผู้ตอบแบบสอบถามระดับมัธยมศึกษา/ปวช. และแตกต่างกับปริญญาตรีหรือสูงกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. และผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุด รองลงมาคือ การศึกษาระดับอื่น และ ผู้มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือน้อยกว่ามีค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำสุด

2.10 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ในการทดสอบ ปรากฏว่าค่า F คำนวณได้ 1.718 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.181 ซึ่งมากกว่า 0.05 แสดงว่าทั้ง 3 กลุ่มมีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ด้านการชุมนุมทางการเมือง ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ด้านการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้ง พบว่า

ควรสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุ สนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ได้พูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน มีส่วนร่วมในการวางแผน หรือพัฒนาโครงการในชุมชนเชิงสร้างสรรค์ (f = 16) รองลงมา ควรนำเสนอข้อมูลผู้สมัคร นโยบาย และข่าวสารทางการเมืองที่ชัดเจนผ่านช่องทางที่ผู้สูงอายุเข้าถึงได้ง่าย เช่น แผ่นพับ จดหมาย ข่าว รายการวิทยุหรือโทรทัศน์ หรือประกาศในวัด ให้มีการปรับภาษา และการสื่อสารทางการเมืองให้เข้าใจง่ายขึ้น (f = 10) สร้างความตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง ส่งเสริมความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตย โดยการอบรม หรือจัดเวทีเสวนาในชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ (f = 8) ควรอำนวยความสะดวกในด้านการเดินทาง และสถานที่จัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ (f = 5) และ ควรดำเนินการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น การชมสถานที่ราชการ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายชุมชน (f = 1) ตามลำดับ

5.2 อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่น่าสนใจจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลมานำเสนอ ดังนี้

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา รายงานพบว่า ด้านการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับการไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างเสรีและเป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุเข้าร่วมได้ง่ายที่สุด โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ ภูสิทธิ์ ชันติกุล (2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่ทรงอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ในรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง สอดคล้องกับ เพ็ญศักดิ์ วรรณยิ่ง และคณะ (2559) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุดในด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สอดคล้องกับ วีระพันธ์ ยิ้มเจริญ (2561) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชน แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สอดคล้องกับ วิสุทธิณี ธาณิรัตน์ และคณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ด้านการออกเสียงทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และสอดคล้องกับ พระมหาธีระยุทธ ฐานรโต และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พบว่า ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา รายงานพบว่า ด้านการชุมนุมทางการเมือง อยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การบริหารประเทศมีเสถียรภาพ และไม่มีความขัดแย้งที่รุนแรง ประชาชนอาจรู้สึกว่าจะไม่มีความจำเป็นต้องออกมาชุมนุม สอดคล้องกับงาน วิจัยของ วีระพันธ์ ยิ้มเจริญ (2561) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชน แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมทางการเมือง

การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำแนกตามเพศ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ทุกกลุ่มมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่เท่าเทียมกัน อาจมีมุมมองทางการเมืองที่สอดคล้องกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณี ปิงสกุลยานนท์ (2561) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พบว่า ด้านการสิทธิเลือกตั้ง เพศชายและเพศหญิง ไม่มีความแตกต่างต่างกัน และสอดคล้องกับ พระมหาธีระยุทธ ฐานรโต และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พบว่า เพศต่างกัน การมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำแนกตามอายุ และระดับการศึกษาสูงสุด มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความคาดหวังของแต่ละกลุ่มไม่เหมือนกัน

ทำให้มีความคิดเห็นแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระพันธ์ ยิ้มเจริญ (2561) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชน แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับ วิสุทธิณี ธาณิรัตน์ และคณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. รัฐควรส่งเสริม และสร้างความเข้าใจในบริบททางการเมืองที่เชื่อมโยงกับลักษณะทางประชากร เพื่อให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมทางการเมืองเท่าเทียมกัน
2. รัฐควรจัดสวัสดิการ หรืออำนวยความสะดวกเพื่อบริการสำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
2. ควรศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

บรรณานุกรม

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). **มาตรฐานการส่งเสริมการพัฒนาสตรี**. สืบค้นจาก https://www.dop.go.th/th/statistics_page?cat=1&id=2
- คะเนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม. (2544). รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 : ปัญหาอุปสรรคและทางออก. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- จำนง อติวัฒนสิทธิ์, & คณะ. (2530). **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉัตรระวี บริสุทธิญาณ. (2552). "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารท้องถิ่น: จากรัฐธรรมนูญ 50 สู่ร่างพระราชบัญญัติ". **วารสารสถาบันพระปกเกล้า**, 5(3), 12-13. กันยายน – ธันวาคม, 2552.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2541). **ทรัพยากรเพื่อการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- เชาวนะ ไตรมาศ. (2540). **พรรคการเมืองไทย: ภูมิหลังทางโครงสร้าง - หน้าที่และพัฒนาการทางสถาบัน**. สถาบันนโยบายการศึกษา, กรุงเทพฯ.
- ดนุชากร จินอนันต์. (2552). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์. (วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. อุดรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์).
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). **การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ**. เอกสารประกอบการศึกษาดูงานของคณะกรรมการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา, กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ทวีศักดิ์ หล้าภูเขียว. (2547). **การได้รับการดูแลจากครอบครัวของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหนองหิน, กิ่งอำเภอหนองหิน, จังหวัดเลย**. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- เทศบาลตำบลแม่ปืม. (2567). **สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน**. สืบค้นจาก <https://www.maepuem.go.th/content/generalinfo>
- ธีรพัฒน์ แสงจันทร์. (2562). **การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในเขตอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน**. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต): สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, & ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). **ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

- บุศรา โพธิสุข. (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบล
ข้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารพัฒนศาสตร์, 12(1), มกราคม - มิถุนายน
2559.
- เบญจมาศ เมืองเกษม. (2548). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกเครือข่ายแม่
หญิงบ้านนา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เบญจลักษณ์ อัครพสุชาติ. (2550). บทบาทในการดูแลผู้สูงอายุของผู้ดูแลในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์.
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- ปณณดา อิงกุลานนท์, & คณะ. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ
ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 12(1), 171-183.
- พรเทพ สุขชื่น. (2565). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2557-2565.
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การเมือง), มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พรเทพ สุขชื่น. (2566). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุจังหวัด
ปราจีนบุรี. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 6(2), พฤษภาคม
- สิงหาคม 2566.
- พรรณี สมเทศน์. (2550). การดูแลผู้สูงอายุในระดับครอบครัว: กรณีศึกษาบ้านนาศรีดงเค็ง ตำบล
สะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมศาสตร์
เพื่อการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- พระครูศรีเมธาภรณ์ (ประภาส สายแก้วดี), & คณะ. (2565). "การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตาม
หลักพุทธธรรม". วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 11(2), มีนาคม - เมษายน.
- พระณัฐวิ วรรณพัฒน์, & คณะ. (2565). พฤติกรรมทางการเมืองของผู้สูงอายุตามระบอบ
ประชาธิปไตยในอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดเลย. วารสารสถาบันวิจัยพัฒนธรรม, 9(2),
พฤษภาคม - สิงหาคม 2565.
- พระมหาทักษพงษ์ ชัยเมธี. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วน
ท้องถิ่นในอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดชัยภูมิ. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 8(3),
กรกฎาคม - กันยายน 2564.
- พระมหาธีระยุทธ ฐานรโต. (2565). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอมะนัง
จังหวัดระยอง. วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 12(3), พฤษภาคม - มิถุนายน 2566.
- เพ็ญภา เว็บบ. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของผู้สูงอายุ จังหวัดนครนายก.
(หลักสูตรรัฐศาสตร์, โรงเรียนกฎหมายและการเมือง), มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

- เพ็ญผกา กาญจนภาส. (2541). **ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาสุขศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพิ่มศักดิ์ วรรณยิ่ง, & คณะ. (2559). **ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม**. วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา, 5(1), มกราคม - ธันวาคม 2559.
- ภูสิทธิ์ ชันติกุล. (2553). **ปัจจัยที่ทรงอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร**. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคม, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 3(1), มกราคม - มิถุนายน 2564.
- ภูสิทธิ์ ชันติกุล. (2553). **รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตดุสิต**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2563). **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2562**. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดลและมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส. ผส.).
- รศรินทร์ เกรย์, & คณะ. (2556). **มโนทัศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ: มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมและสุขภาพ**. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. เข้าถึงจาก http://www.ipsr.mahidol.ac.th/ipsr-th/download_PublicationBook/2556/e-book_new%20concept%20of%20older%20persons.pdf.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, หน้า 12 - 80.
- ฤทัยรัตน์ กาถึง. (2543). **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลตำบลพระสมุทรเจดีย์ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ลิขิต อีระเวคิน. (2536). **การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักงาน. (2551). **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- วิชากร นพนรินทร์. (2563). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก**. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วรรณิ ปังสกุลยานนท์. (2561). **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- วัชรีย์ ด่านกุล. (2541). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน อายุ 18 - 20 ปี: ศึกษากรณีอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2543). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, & ศตพร เพียรวิมิงสา. (2561). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในหมู่บ้านดอนแข้ง ตำบลนางแพ อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี. Veridian E-Journal, Silpakorn University, 11(1), มกราคม - เมษายน 2561.
- วิสุทธิณี ธาณรัตน์, & คณะ. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์, 4(3), กรกฎาคม - กันยายน 2564.
- วิสุทธิ โพธิ์แท่น. (2551). แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- วีระพงษ์ ยิ้มเจริญ. (2561). การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชน แขวงลำปลาทิว เขตตลาดกระบี่ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย, ศูนย์. (2548). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2556, จาก <http://dnge5.nfe.go.th/ilp.soc4/so31-4-4.htm>.
- สรลักษณ์ เลี่ยมสุวรรณ. (2549). กระบวนการปลูกฝังพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา. มนุษยสังคมปริทัศน์, 8(1), 139-140.
- สุทธิชัย จิตตะพันธุ์กุล, & คณะ. (2545). การดูแลระยะยาวและทิศทางนโยบายที่ควรจะเป็นสำหรับประเทศไทยและภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก. วารสารพัฒนาวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ, 3(4), ตุลาคม - ธันวาคม.
- เสกสรร ประเสริฐกุล. (2552). การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิภาษา.
- อมร รักษาสัตย์, & คณะ. (2539). ประชาธิปไตย: อุดมการณ์ หลักการ และแบบอย่างการปกครองหลายประเทศ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรชัย ปิ่นเจริญ, & อัมรินทร์ นาคณัฐเศรษฐ์. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารชุมชนวิจัย, 11(3), กันยายน - ธันวาคม 2560.
- อนุชาติ พวงสำลี, & วีรบูรณ์ วิสารทสกุล. (2540). ประชาสังคม: คำ ความคิด และความหมาย. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

- อภิไท สอนทอง. (2553). การรับรู้เกี่ยวกับพลวัตทางการเมืองและรากเหง้าทางความคิดของคน
ชนบทไทยต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง: กรณีศึกษาประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 และ 2
จังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อุบลรัตน์ เฟื่องสกลิต. (2554). จิตวิทยาผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- โอภาส จิตระยงค์. (2565). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล
หน้าพระธาตุ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Dewey, J. (1969). *Philosophy, education, and reflective thinking*. In T. O. Buford (Ed.),
Toward a Philosophy of Education (pp. 180-183).
- Easton, D. (1965). *A Systems Analysis of Political life*. Chicago: University of Chicago
Press.
- Huntington, S. P., & Nelson, J. M. (1982). *No Easy Choice: Political Participation in
Developing Countries*.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ข้อมูลที่ได้นี้ถือเป็นความลับและนำไปใช้ประโยชน์เฉพาะทางการศึกษาเท่านั้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านได้สละเวลาในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ให้ตรงกับข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับตัวท่าน

1.เพศ

() ชาย

() หญิง

2.อายุ

() 60 – 69 ปี

() 70 – 79 ปี

() 80 ปี ขึ้นไป

3.อาชีพ

() ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว

() เกษตรกรรม

() รับจ้างทั่วไป

() ข้าราชการบำนาญ

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

4.ระดับการศึกษาสูงสุด

() ประถมศึกษาหรือน้อยกว่า

() มัธยมศึกษา / ปวช.

() ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

() อื่น ๆ โปรดระบุ.....

5.รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

() น้อยกว่า 5,000 บาท

() 5,001-10,000 บาท

() มากกว่า 10,000 บาท

ตอนที่ 2 คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

คำถาม : ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของท่าน เป็นอย่างไร

การมีส่วนร่วมทางการเมือง	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ด้านที่ 1 : ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง					
1.ท่านติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองเป็นประจำ					
2.ท่านติดตามข้อมูล ทั้ง 2 ด้าน ของพรรคการเมือง					
3.เมื่อท่านไม่เข้าใจประเด็นใด จะค้นหาข้อมูลจนเข้าใจ					
4.ท่านเข้าใจนโยบายทางการเมือง ของทุกพรรคการเมือง					
5.ท่านทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเองในฐานะประชาชน					
6.ท่านรับรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองทางการเมือง					
7.ท่านเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย					
8.ท่านติดตามผลการเลือกตั้งหลังจากที่ได้ลงคะแนนเสียงแล้ว					
9.ท่านสนใจผลการเลือกตั้งและผลกระทบที่ตามมา					
10.ท่านรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการเลือกตั้ง					
11.ท่านมักจะพูดคุยหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นเกี่ยวกับผลการเลือกตั้ง					
12.ท่านติดตามการทำงานของผู้แทนที่ท่านเลือกไว้					
13.ท่านสนใจและใส่ใจต่อการทำงานทางการเมืองของผู้แทนหลังการเลือกตั้ง					
ด้านที่ 2 : ด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง					
14.ท่านมักแสดงความคิดเห็น เมื่อท่านอ่านข่าวการเมืองในเฟซบุ๊ก					
15.ท่านมักวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลหรือฝ่ายค้าน					
16.ท่านมักจะส่งข้อความทางการเมืองให้เพื่อน ผ่านทางไลน์					

การมีส่วนร่วมทางการเมือง	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
17.ในครอบครัวของท่าน สามารถพูดคุยวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องของการเมือง					
18.ท่านมักแสดงความคิดเห็นต่อการทำงานของรัฐบาล					
19.ท่านมักแสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของพรรคการเมือง					
ด้านที่ 3 : ด้านการชุมนุมทางการเมือง					
20.ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง					
21.ท่านเคยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองในสื่อต่าง ๆ					
22.ท่านสนับสนุนกิจกรรมที่มุ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมือง					
23.ท่านเคยเข้าร่วมลงชื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมือง					
24.ท่านเคยเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่มีการรณรงค์ทางการเมือง					
25.ท่านเชื่อว่าการรณรงค์ทางการเมืองสามารถนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น					
26.ท่านมีความสนใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอยู่เสมอ					
ด้านที่ 4 ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน					
27.ท่านมักเป็นผู้อธิบายกฎของการเลือกตั้งให้ผู้อื่นฟัง					
28.ท่านมักเป็นผู้อธิบายขั้นตอนการเลือกตั้งให้กับผู้อื่นฟัง					
29.ท่านมักเป็นผู้อธิบายสิ่งที่เข้าใจยากเกี่ยวกับการเมืองให้กับผู้อื่นฟัง					
30.เมื่อมีการประชุมชี้แจงเรื่องการเลือกตั้งท่านมักให้ความสนใจเข้าฟังเสมอ					
31.หากท่านสามารถเข้าร่วมเป็นกรรมการเลือกตั้งได้ ท่านจะเข้าร่วม					
ด้านที่ 5: ด้านการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้ง					
32.ท่านได้ลงคะแนนเสียงทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง					

การมีส่วนร่วมทางการเมือง	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
33.ท่านใช้ข้อมูลจากข่าวสารทางการเมืองในการตัดสินใจเลือกตั้ง					
34.ท่านเชื่อว่าการลงคะแนนเสียงเป็นสิทธิสำคัญของประชาชน					
35.ท่านคิดว่าการลงคะแนนเสียงของท่านมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง					
36.ท่านเลือกผู้แทนตามคุณสมบัติและนโยบายที่ชัดเจน					
37.ท่านมีความตั้งใจที่จะลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งที่สำคัญ					
38.ท่านเห็นว่าการลงคะแนนเสียงเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงความเห็นทางการเมือง					

ภาคผนวก ข

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

- | | |
|---|--|
| 1.รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ พันธุ์งาม | คณบดี
สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก
อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา |
| 2.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา สามัคคีธรรม | รองอธิการบดี
สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก
อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา |
| 3.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญญ์ณัญญ์ สุชิน | ประธานสาขาวิชาจิตวิทยาสังคม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย |

ภาคผนวก ค

ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัย

ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัย

เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุตำบลแม่ปืม

อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

ข้อที่	คำถาม	ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวม	ค่า ioc	การแปลผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
ส่วนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม							
1	เพศ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2	อายุ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3.	อาชีพ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.	ระดับการศึกษาสูงสุด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
5	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา							
ด้านที่ 1 : ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง							
1	ท่านติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองเป็นประจำ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2.	ท่านติดตามข้อมูล ทั้ง 2 ด้าน ของพรรคการเมือง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3	เมื่อท่านไม่เข้าใจประเด็นใด จะค้นหาข้อมูลจนเข้าใจ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4	ท่านเข้าใจนโยบายทางการเมือง ของทุกพรรคการเมือง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
5	ท่านทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ในฐานะประชาชน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6	ท่านรับรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองทางการเมือง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
7	ท่านเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญ ของระบอบประชาธิปไตย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
8	ท่านติดตามผลการเลือกตั้งหลังจากที่ได้ลงคะแนนเสียงแล้ว	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	ท่านสนใจผลการเลือกตั้งและผลกระทบที่ตามมา	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

10.	ท่านรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น หลังจากการเลือกตั้ง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
11.	ท่านมักจะพูดคุยหรือแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นกับผู้อื่นเกี่ยวกับผลการเลือกตั้ง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
12.	ท่านติดตามการทำงานของผู้แทนที่ท่าน เลือกไว้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
13.	ท่านสนใจและใส่ใจต่อการทำงานทาง การเมืองของผู้แทนหลังการเลือกตั้ง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
ด้านที่ 2 : ด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง							
14	ท่านมักแสดงความคิดเห็น เมื่อท่านอ่าน ข่าวการเมืองในเฟสบุ๊ก	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
15	ท่านมักวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของ รัฐบาลหรือฝ่ายค้าน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
16.	ท่านมักจะส่งข้อความทางการเมืองให้ เพื่อน ผ่านทางไลน์	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
17	ในครอบครัวของท่าน สามารถพูดคุย วิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องของการเมือง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
18	ท่านมักแสดงความคิดเห็นต่อการทำงาน ของรัฐบาล	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
19	ท่านมักแสดงความคิดเห็นหรือ วิพากษ์วิจารณ์นโยบายของพรรคการเมือง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
ด้านที่ 3 : ด้านการชุมนุมทางการเมือง							
20	ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ การเมือง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
21	ท่านเคยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ การเมืองในสื่อต่าง ๆ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
22	ท่านสนับสนุนกิจกรรมที่มุ่งสร้างการ เปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมือง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
23	ท่านเคยเข้าร่วมลงชื่อสนับสนุนการ เปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมือง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
24	ท่านเคยเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่มีการ รณรงค์ทางการเมือง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

25	ท่านเชื่อว่าการรณรงค์ทางการเมืองสามารถนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
26.	ท่านมีความสนใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอยู่เสมอ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
ด้านที่ 4 ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน							
27	ท่านมักเป็นผู้อธิบายกฎของการเลือกตั้งให้ผู้อื่นฟัง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
28	ท่านมักเป็นผู้อธิบายขั้นตอนการเลือกตั้งให้กับผู้อื่นฟัง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
29.	ท่านมักเป็นผู้อธิบายสิ่งที่เข้าใจยากเกี่ยวกับการเมืองให้กับผู้อื่นฟัง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
30.	เมื่อมีการประชุมชี้แจงเรื่องการจัดตั้ง ท่านมักให้ความสนใจเข้าฟังเสมอ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
31.	หากท่านสามารถเข้าร่วมเป็นกรรมการเลือกตั้งได้ ท่านจะเข้าร่วม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
ด้านที่ 5: ด้านการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้ง							
32.	ท่านได้ลงคะแนนเสียงทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
33.	ท่านใช้ข้อมูลจากข่าวสารทางการเมืองในการตัดสินใจเลือกตั้ง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
34.	ท่านเชื่อว่าการลงคะแนนเสียงเป็นสิทธิสำคัญของประชาชน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
35.	ท่านคิดว่าการลงคะแนนเสียงของท่านมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
36.	ท่านเลือกผู้แทนตามคุณสมบัติและนโยบายที่ชัดเจน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
37.	ท่านมีความตั้งใจที่จะลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งที่สำคัญ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
38	ท่านเห็นว่าการลงคะแนนเสียงเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงความเห็นทางการเมือง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	พระครูประยุตศุภการ (ยุทธการ จุ่มป่าลี)
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 23 เดือนกุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2520
ที่อยู่ปัจจุบัน	85 หมู่ที่ 1 วัดร่องค้อ ตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา 56000 หมายเลขโทรศัพท์ 054-428333 , 0966988883
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	เจ้าคณะตำบลแม่ปืม เขต 2 , เจ้าอาวาสวัดร่องค้อ
ประวัติการศึกษา	พุทธศาสตรบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย